

HUS FOR ALLE?

**-evaluering av boligtilskudd til tilpasning for familier
med funksjonshemmede barn**

av

**Trond Bliksvær
Ole-Martin Elvehøi
Tone Magnussen
Merethe Sollund**

NF-rapport nr. 1-2007

ISBN-nr.: 978-82-7321-553-9

ISSN-nr.: 0805-4460

REFERANSESIDE

- Rapporten kan også bestilles via nf@nforsk.no

Tittel HUS FOR ALLE? – evaluering av boligtilskudd til tilpasning for familier med funksjonshemmede barn	Offentlig tilgjengelig: Ja	NF-rapport nr.: 1/2007
	ISBN nr. 978-82-7321-553-9	ISSN 0805-4460
	Ant. sider og bilag: 84	Dato: Januar 2007
Forfattere Trond Bliksvær, Ole-Martin Elvehøi, Tone Magnussen og Merethe Sollund	Prosjektansvarlig (sign): Tone Magnussen	
	Forskningsleder: Nils Finstad	
Prosjekt Evaluering av boligtilskudd til tilpasning for familier med funksjonshemmede barn	Oppdragsgiver Husbanken	
	Oppdragsgivers referanse Seniorrådgiver Torstein Syvertsen	
Sammendrag Evalueringen retter fokus mot ordningen med boligtilskudd til tilpasning for familier med funksjonshemmede barn. Sentralt i evalueringen er kartlegging blant kommunale saksbehandlere om bruk av ordningen, herunder også råd, veiledning, saksbehandling og vurderinger. Evalueringen bygger også på intervju med familier som har benyttet seg av denne ordningen, og legger vekt på å få fram deres erfaringer og vurderinger.	Emneord -funksjonshemmede barn -bolig -tilpasning	
	Keywords	
Andre rapporter innenfor samme forskningsprosjekt/program ved Nordlandsforskning	Salgspris NOK 100,-	

Nordlandsforskning utgir tre skriftserier, rapporter, arbeidsnotat og artikler/foredrag. Rapporter er hovedrapport for et avsluttet prosjekt, eller et avgrenset tema. Arbeidsnotat kan være foreløpige resultater fra prosjekter, statusrapporter og mindre utredninger og notat. Artikkel/foredragsserien kan inneholde foredrag, seminarpaper, artikler og innlegg som ikke er underlagt copyright rettigheter.

FORORD

Husbanken har gitt Nordlandsforskning i oppdrag å evaluere ordningen med boligtilskudd til tilpasning som tiltak for familier med barn med funksjonsnedsettelse. Behovet for en evaluering rettet spesielt mot denne målgruppen kommer blant annet frem i ”Strategiplan for familier med barn som har nedsatt funksjonsevne” (Arbeids- og sosialdepartementet 2005), og i evalueringen av ”Prosjekt bustadtilpassing” som ble gjennomført i 2005 i regi av Husbanken og Rikstrygdeverket.

Evalueringen består av tre deler: en spørreskjemaundersøkelse blant saksbehandlere i alle landets kommuner, en intervjuundersøkelse blant saksbehandlere i et utvalg kommuner og en intervjuundersøkelse blant et utvalg familier med funksjonshemmede barn som har søkt om boligtilskudd til tilpasning.

Takk til seniorrådgiver Torstein Syvertsen i Husbanken, som har vært vår kontaktperson i evalueringsarbeidet, og som har bidratt med nyttige og innsiktsfulle innspill. Vi vil også takke forskningsleder Nils Finstad for gjennomlesing og nyttige kommentarer. Takk til saksbehandlere i kommunene som velvillig har stilt opp både til intervju og spørreskjemaundersøkelse, og takk til familiene som har bidratt med sine erfaringer og opplevelser i intervjuer med oss.

Bodø, januar 2007

INNHOLD

FORORD	1
SAMMENDRAG	4
SUMMARY	9
1. BAKGRUNN	10
1.1 BOLIGTILSKUDD TIL TILPASNING	10
1.2 BOLIGORDNING ELLER OMSORGSORDNING – ELLER BEGGE DELER?	12
1.3 NÅR DET ER SNAKK OM BARN MED FUNKSJONS-NEDSETTELSE... ..	12
1.4 EVALUERINGEN: DESIGN OG GJENNOMFØRING.....	13
1.5 METODISK TILNÆRMING OG PRAKTISK GJENNOMFØRING.....	16
1.6 OPPBYGGING AV RAPPORTEN – ”LESERVEILEDNING”	19
2. DELSTUDIE 1: SPØRREUNDERSØKELSE BLANT SAKSBEHANDLERE I KOMMUNENE	20
2.1 OMFANG AV SAKER OG SØKNADER.....	20
2.1.1 Store kommuner har oftest mottatt søknader, og har mottatt flest.....	20
2.1.2 Når det først kommer til søknad: de fleste innvilges, men noen avslås grunnet høy inntekt.....	21
2.1.3 Utviklingen i antall: Stabilitet, men stigende tendens i særlig store kommuner	22
2.1.4 Søknadenes kostnadmessige omfang	23
2.2 SAKSBEHANDLING; OFTEST SOSIALKONTORET; SÆRLIG I SMÅ KOMMUNER	25
2.2.1 Behovsprøving	26
2.2.2 Informasjon.....	26
2.3 ANDRE VIRKEMIDLER/STØTTEORDNINGER.....	27
2.4 OPPFATNINGER OM BOLIGTILSKUDDET	28
2.5 HVILKE GREP KAN GJØRE ORDNINGEN BEDRE?	32
2.6 ANDRE SPØRSMÅL.....	34
2.7 OPPSUMMERING	36
3. DELSTUDIE 2: INTERVJU MED SAKSBEHANDLERE OG ERGOTERAPEUTER	40
3.1 FAKTA OM ORDNINGEN	40
3.2 INFORMASJON OM TILSKUDDORDNINGEN.....	40
3.2.1 Ergoterapeutenes rolle	41
3.2.2 Mulige bedringer i informasjonsstrategien.....	41
3.2.3 Informasjon som veiledning.....	42
3.3 KOMMUNENES PRAKTISERING AV REGELVERKET.....	42
3.4 SAKSBEHANDLING.....	45
3.5 SAMARBEID MELLOM ULIKE AKTØRER	46
3.6 AVSLAG OG KLAGE.....	47
3.7 SYNSPUNKTER PÅ ORDNINGEN.....	48

3.7.1 For de over 60?	49
3.8 OPPSUMMERING	50
4. DELSTUDIE 3: INTERVJU MED BRUKERE AV ORDNINGEN: FAMILIER MED FUNKSJONSHEMMEDE BARN	53
4.1 INNLEDNING	53
4.2 "Å LEGGE BEST MULIG TIL RETTE"- OM ULIKE BEHOV FOR TILPASNINGER AV BOLIG.....	53
4.3 "ET HUS ER MER ENN FIRE VEGGER MED TAK OVER"-OM FORSTÅElsen FRA HJELPEAPPARATET FOR HELHETLIG FYSISK TILPASNING.....	54
4.4 OM ULIKE OPPLEVELSER I KONTAKTEN MED DET OFFENTLIGE HJELPEAPPARATET	55
4.5 "LOKALBANKEN ER DET HUSBANKEN SKULLE HA VÆRT" -ULIKE MÅTER Å FINANSIERE TILPASNING AV BOLIG.....	57
4.6 "VI HAR MER ENN NOK MED Å KLARE HVERDAGEN" – OM ARBEIDSLIV, HJEMMELIV OG ØKONOMISKE KONSEKVENSER	58
4.7 "VI MÅ FÅ INFORMASJON UTEN AT VI ETTERSPOØR DET!" - OM BOLIGTILSKUDDET SOM ENKELTORDNING I ET HELHETLIG HJELPETILBUD	59
4.8 ULIKE BEHOV KREVER ULIK OPPFØLGING FRA HJELPEAPPARATET – OPPSUMMERING....	60
5. BOLIGTILSKUDD SOM VIRKEMIDDEL – EN OPPSUMMERENDE DRØFTING	62
5.1 TRE DELSTUDIER – KORT OPPSUMMERT	62
5.1.1 Spørreundersøkelse blant saksbehandlere i kommunene.....	62
5.1.2 Intervjuundersøkelse blant saksbehandlere i et utvalg kommuner.....	63
5.1.3 Intervjuundersøkelse blant familier med funksjonshemmede barn	64
5.2 HVORDAN FUNGERER BOLIGTILSKUDD TIL TILPASNING FOR FAMILIER MED FUNKSJONSHEMMEDE BARN? - NOEN KONKLUSJONER.....	65
5.2.1 Behov for tilpasningstiltak blant familier med funksjonshemmede barn	65
5.2.2 Kostnader pr. prosjekt	65
5.2.3 Informasjon om ordningen.....	66
5.2.4 Råd og veiledning	66
5.2.5 Saksbehandlingsprosessen.....	66
5.2.6 Hvordan fungerer tilskuddet i forhold til den enkelte families behov?	67
5.2.7 Økonomiske konsekvenser av boligtilskuddet	67
5.3 FORSLAG TIL FORBEDRINGER.....	67
REFERANSER	70
APPENDIX.....	72
SPØRRESKJEMA/INTERVJUGAIDER	73

SAMMENDRAG

Ordningen med boligtilskudd til tilpasning har eksistert i flere år, men har over tid gjennomgått endringer. I 1996 het ordningen ”utbedringstilskudd”, og hadde da en beløpsgrense på kr. 20.000. I 2006 ble denne beløpsgrensen hevet til kr 40.000. Regelverket åpner samtidig for at det kan gis høyere tilskudd i særskilte tilfeller. Til tross for at det de siste årene er gjennomført enkelte forskningsprosjekter om boligtilskuddet, eksisterer det liten kunnskap om boligtilskudd til tilpasning som tiltak for familier med barn med funksjonsnedsettelse. Dette danner bakgrunnen for at Husbanken har valgt å gjennomføre en evaluering som retter fokus mot bruk av denne tilskuddsordningen blant familier med funksjonshemmede barn.

Spørsmålene som ligger til grunn for evalueringen, kan utdypes slik:

1. Hvilke behov for tilpasningstiltak finnes det blant familier med funksjonshemmede barn?

Svaret på dette spørsmålet søkes gjennom en kartlegging av antall søknader og antall saker fra målgruppen som er registrert i kommunene. På denne måten er det mulig å få kunnskap om tilskuddordningen treffer målgruppen, eller om det er viktige grupper som faller utenfor

2. Oversikt over kostnader pr. prosjekt

Basert på kvalitative intervju med saksbehandlere i et utvalg kommuner, samt en spørreskjemaundersøkelse blant saksbehandlere i alle landets kommuner, vil vi gjøre et anslag av kostnader pr.prosjekt. Siden tilskuddet har en generell beløpsgrense på kr 40.000 pr prosjekt, samtidig som det ”særskilte tilfeller” kan gis høyere tilskudd, vil det være et spørsmål hvor stor andel av totalkostnadene midlene dekker. Ved å be saksbehandlere om å vurdere et utvalg søknader nærmere, vil vi både kunne få kunnskap om hva det søkes om utbedringstilskudd til, og hva som er totalrammen.

3. Informasjon om ordningen

Hvor aktive saksbehandlerne er overfor målgruppen når det gjelder markedsføring av ordningen, er her et viktig spørsmål. I undersøkelsen fra 2002 (Bliksvær 2002) observerte vi at informasjonsspredningen om boligtilskuddet var tilfeldig og ofte kom gjennom personer som potensielle brukere møtte i det daglige.

4. Prioritering mellom søkere

Fordi kommunene har en totalpott tildelt av Husbanken som skal fordeles i forhold til de søknader som kommer inn, vil de enkelte tilskudds størrelse være noe

avhengig av totalt antall søkere og saksbehandlerens prioriteringer mellom de ulike søkere.

5. Hvordan vurderes boligtilskudd i forhold til alternative ordninger?

Det er grunn til å anta at for enkelte familier fins det ikke bare én mulig løsning på deres behov, men flere, der boligtilskuddet i utgangspunktet er ett av flere aktuelle virkemidler som vurderes. Det er her viktig å få kunnskap om forholdet mellom ordninger og tilbud som omsorgsbolig, barnebolig, sykehjem, boligtilskudd.

6. Råd og veiledning

Her rettes fokus mot hvilke former for råd og veiledning som familiene får med tanke på tilrettelegging og planlegging. Hvilke aktører er involvert i rådgiving og veiledning, og på hvilke tidspunkt i prosessen?

7. Hvordan inngår tilpasningstilskudd i total finansiering av tilpasning av bolig?

Dette spørsmålet retter oppmerksomhet mot de "finansieringspakker" som tilpasningstilskuddet inngår i. I hvilken grad kombineres et boligtilskudd med f.eks midler fra privatbank eller uformelt nettverk for å få fullfinansiert tilpasningen?

8. Hvordan praktiseres behovsprøving?

Spørsmålet her er: hvordan defineres "behov"? En funksjonsnedsettelse innebærer ikke i utgangspunktet lav inntekt, men at man har et boligutbedringsbehov som er dyrt. Hvordan praktiserer kommunene behovsprøving?

9. Hvordan fungerer tilskuddet i forhold til den enkelte families behov?

Her tar vi utgangspunkt i hvilken type behov som opprinnelig lå til grunn for søknaden om boligtilskuddet (f.eks omsorg, fysisk tilrettelegging, inneklime), og vurderer i hvilken grad den valgte løsningen svarer til dette behovet.

10. Økonomiske konsekvenser av boligtilskuddet

Spørsmålet her er: Hva er de økonomiske konsekvenser av boligtilskuddet (og den totale finansieringen av tilpasning av bolig) for familien?

11. Hva preger saksbehandlingen av boligtilskudd?

Hvordan saksbehandlingsprosessen blir opplevd av de ulike aktørene, er her et hovedspørsmål. Er saksbehandlingen for dette saksfeltet mer "institusjonalisert" i kommunene enn tidligere, eller er fortsatt mye avhengig av "ildsjeler"? Hvilken rolle spiller Husbankens regionkontorer?

Evalueringen er gjennomført som tre delstudier:

-spørreskjemaundersøkelse til saksbehandlere i alle kommuner

- intervjuundersøkelse blant saksbehandlere i et utvalg kommuner
- intervjuundersøkelse med et utvalg familier med funksjonshemmede barn som har mottatt boligtilskudd til tilpasning

I arbeidet med evalueringen har Nordlandsforskning lagt vekt på å anlegge et bredere velferdsperspektiv enn det som tradisjonelt har vært anvendt i forskning om boligpolitiske virkemidler. Å vektlegge brukernes erfaringer, står sentralt i en slik tilnærming. Gjennom en slik vektlegging er det mulig å bygge på brukernes egne fortellinger om deres situasjon og behov for å kunne si noe om måten ordningene virker på i *sammenheng* sett fra brukernes perspektiv.

Ser en materialet fra de tre delundersøkelsene under ett, gir de følgende svar i forhold til evalueringens hovedspørsmål:

Behov for tilpasningstiltak blant familier med funksjonshemmede barn

Det synes som om omfanget av henvendelser til kommunene om behov for tilpasning av bolig er rimelig lavt. I snitt har hver kommune mottatt tre søknader i løpet av de siste år. Det er derfor grunn til å tro at søknader som er blitt del av kommunens formelle saksbehandlingssystem bare har en begrenset verdi som indikator på behov. Før søknaden formelt blir levert, ligger det i de fleste tilfeller en omfattende prosess preget av dialog mellom søker og kommunale saksbehandlere til grunn. Funn fra evalueringen tyder på at det skjer en form for forhåndsvurdering gjennom "taus saksbehandling" før saken formelt kommer til behandling. Dette kan bidra til å forklare hvorfor avslag på søknader er lite vanlig. Når kommunene blir bedt om å si seg enig – helt eller delvis – i at det er et underforbruk av disse midlene, er det 40 % av saksbehandlerene som deler denne oppfatningen. I tillegg rapporterer kommunene om en viss økning i antallet søknader. En nærliggende forklaring på underforbruket, er manglende informasjon om ordningen, noe halvparten av kommunene sier seg enig i.

Hvilke typer tilpasning det faktisk er behov for, varierer. For noen familier dreier det seg om mindre, avgrensede tilpasninger, med relativt lave kostnader. Andre familier har behov for omfattende tilpasninger, der ombygging og spesialtilpassing av boliger er aktuelle – og dermed også svært kostnadskrevennde løsninger.

Spørreskjemaundersøkelsen gir klare svar når det gjelder kostnader pr.prosjekt for å tilpasse boligen: Godt og vel halvparten av prosjektene har en total kostnad på under kr. 100 000, og en tredjedel på under 50 000. En av fire saker er over 200.000, mens hver tiende sak overstiger kr 500.000.

Informasjon om ordningen

I hvilken grad ordningen med tilpasningstilskudd blir etterspurt, og behov faktisk blir meldt inn, avhenger av hvilken kunnskap som eksisterer om ordningen. Det viser seg at to kilder til informasjon framstår som særlig viktige. Internett – og da i særlig grad offentlige informasjonssider og informasjon fra funksjonshemmedes organisasjoner, er en av disse kildene. Offentlig ansatte, i særlig grad de som har direkte kontakt med familier til funksjonshemmede barn, er den andre særlig viktige kilden til informasjon. I tillegg gir media og uformelle nettverk nyttig informasjon.

Råd og veiledning

Behovet for råd og veiledning varierer. Mens noen familier selv innhenter nødvendig informasjon, er i stand til å definere behovet for tilpasning, og får råd og veiledning i utfylling av søknadsskjema, er det andre som har større behov for veiledning og rådgiving. Denne gruppen har ofte behov for informasjon om aktuelle virkemidler og støtteordninger, faglig hjelp til utforming av tilpasningsbehov, og rådgiving i forhold til den praktiske gjennomføringen av ombyggingsprosjektet. Målgruppen for tilpasningstilskuddet har ulike behov for råd og veiledning, og det varierer i hvilken grad kommunene lykkes i å dekke disse behovene.

Saksbehandlingsprosessen

I hvilken grad kommunene prioriterer mellom søkere av tilpasningstilskuddet, varierer. Det er en tendens til at store kommuner mener at rammen fra Husbanken til kommunene er for knapp til at de greier å dekke behovene. I slike situasjoner må kommunen prioritere, noe som både kan skje gjennom avslag, og som reduksjon i omsøkt beløp.

Tilpasningstilskuddet blir oftest kombinert med kommunale lån. Kombinasjonen prosjekteringstilskudd og tilpasningstilskudd er sjeldnere enn enn kunne forvente. Materialet inneholder også eksempler på kombinasjoner av offentlig og privat finansiering, som f.eks tilpasningstilskudd og private banklån.

Et helt klart funn fra spørreskjemaundersøkelsen er at kommunene opplever regelverkets beløpsgrense på kr 40.000 for tilpasningstilskuddet som for lavt i forhold til behovene i målgruppen. Samtidig viser intervjuene at en del saksbehandlere tolker regelverkets unntak om høyere tilskudd i særskilte tilfeller til fordel for denne målgruppa. Andre saksbehandlere tolker beløpsgrensen strengere, og sikter mot å fordele tilskuddsmidler på flest mulig.

To av tre kommuner legger avgjørende vekt på lav inntekt i saksbehandlingen. Her er det tydelig variasjon med hensyn til kommunestørrelse; mens store kommuner vektlegger behovsprøving i forhold til lav inntekt, har små kommuner en tendens til å legge større vekt på helheten i familiens situasjon. På spørsmål om tilskuddet bør behovsprøves eller rettighetsfestes, er kommunene delt. Et flertall mener ordningen bør være en rettighet. Denne tendensen støttes også av intervjuundersøkelsen blant familier. Her blir det vist til betydelig variasjon når det gjelder kommunenes praksis når det gjelder behovsprøving.

Hvordan fungerer tilskuddet i forhold til den enkelte families behov?

På dette området, er det i særlig grad materialet fra intervjuundersøkelsen blant et utvalg familier som bidrar til å kaste lys over mulige økonomiske konsekvenser av måten boligtilskuddet blir praktisert på. Her er materialet todelt: for en del av familiene bidrar tilskuddet til å realisere mindre tilpasninger i boligen, uten store økonomiske belastninger. For andre, som må gjennomføre mer omfattende tilpasninger, har tilskuddet mindre betydning, siden det inngår som en liten del av den totale finansieringen.

Økonomiske konsekvenser av boligtilskuddet

For familier med behov for omfattende fysisk tilrettelegging av bolig, får tilpasningen ofte økonomiske konsekvenser i form av stor lånebelastning.

Sett i sammenheng med de funn som framkommer i spørreskjemaundersøkelsen, der saksbehandlere i kommunene trekker fram ønsket om å kunne øke tilskuddsbeløpet, og samtidig redusere lånebelastningen i de tyngste og mest omfattende tilpasningssakene, framstår foreldrene sin opplevelse som interessant. I en slik forståelsesramme oppleves det som urimelig å måtte velge en finansieringsform som medfører tunge økonomiske belastninger, og som i enkelte tilfeller også representerer en negativ verdiutvikling for boligen.

SUMMARY

This report presents the results of an evaluation of the Norwegian State Housing Bank's allowances for housing adaptations ("boligtilskudd til tilpasning"), with a specific focus on families with children with impairments.

On the basis of a questionnaire sent to all Norwegian municipalities, and personal interviews with 13 public servants, we investigate how the municipalities deal with this allowance and what their experiences are using it as a means for families with children having an impairment. We also have interviewed seven families that have applied for allowances for housing adaptations, to find out what experiences the users have regarding their contact with the public servants and the Housing Bank's representatives. We also asked the families to describe their family situation, what their needs are related to housing, and what the results are from their efforts.

The main research questions of the evaluation are:

- Are there uncovered needs for housing adaptations among families with impaired children?
- What are the size of the projects covered by the allowance, and how much of the total costs do the money cover?
- What types of strategies do municipalities use to spread information about allowances for housing adaptations?
- How do the municipalities prioritise between different groups of applicants for allowances for housing adaptations? What characterises their casework in this matter?
- What are the effects for the families' housing situation and for their economic and social situation, of being eligible of and receiving allowance?

1. BAKGRUNN

1.1 BOLIGTILSKUDD TIL TILPASNING

Boligtilskudd til tilpasning har eksistert i flere år, men har over tid gjennomgått noen endringer. I 1996 het ordningen "utbedringstilskudd" (Christophersen og Knudtzon 1997), og hadde da en beløpsgrense på kr. 20 000,-, en beløpsgrense som ble økt først i 2006, ved en fordobling til kr. 40 000,-. Det kan virke som et solid hopp, men sett i forhold til boligprisveksten i perioden – som er mer enn fordoblet – fremstår ikke økningen som like stor¹.

Det er flere kontaktflater mellom boligtilskudd til tilpasning og boligtilskudd til etablering, blant annet gjennom en mulighet for å overføre midler de to tilskuddene i mellom, avhengig av lokalt behov. I en periode eksisterte det separate regelverk (retningslinjer) for henholdsvis boligtilskudd til etablering og boligtilskudd til tilpasning, men for tiden er begge ordningene samlet i et felles sett av retningslinjer (HB 8.B.1) og en felles veileder (HB 8.F.6). Husbanken publiserer imidlertid separat statistikk for ordningene. En tidligere forutsetning i regelverket om at boligen for øvrig er finansiert gjennom lån i Husbanken eller SND synes nedtonet i gjeldende regelverk. Det kan likevel antas at det i praksis vil være et samspill mellom boligtilskuddet og andre finansieringsordninger. I dagens ordning er det lagt vekt på muligheten for å gi forhåndstilsagn om boligtilskudd (til etablering) i områder med stort press på boligmarkedet og høy omsetningstakt.

Viktige hovedtrekk ved ordningen er imidlertid uendret, som økonomisk behovsprøving², samt rammeløyvinger til kommunene fra Husbanken for videretildeling, basert på bestemte beregningsnøkler. Selv om en rekke større eller mindre endringer i målsettinger og regelverk kan nevnes, vil trolig den kommunale praktiseringen av ordningen variere mye, og virkemidlene brukes kreativt, slik også en tidligere evaluering har vist (Bliksvær 2002).

At det eksisterer utbedringsbehov i landets boligmasse bekreftes av analyser som viser at andelen boliger som er fysisk tilgjengelige for rullestolbrukere er lavest i den boligtypen det er mest av – og som barnefamilier ofte bor i: eneboliger

---

¹ I følge ECON, som utarbeider boligprisstatistikk for Norges Eiendomsmeglerforbund, økte boligprisene med hele 284 prosent fra 1992 til 2006.

² I Veilederen (HB 8.F.6) er det presisert at ordningen er *sterkt* behovsprøvd, og "kan gis til enkeltpersoner/husstander med varig lav inntekt som ikke er i stand til å betjene fullt lån til egnet bolig." Behovsprøvningsprinsippet understrekes også av at man senere i veilederen oppgir som vanligste årsak til avslag at "søker ikke blir betraktet som økonomisk vanskeligstilt."

(Gulbrandsen 2006). Boligtilskuddet har vært fremhevet som en gunstig ordning å videreutvikle fra funksjonshemmedes egne rekker, blant annet fordi det oppfattes som et godt alternativ til det som har blitt et dominerende boligtilbud i mange kommuner – omsorgsboliger. Undersøkelser bekrefter at omsorgsboliger i liten grad svarer til behovene til særlig unge mennesker med funksjonsnedsettelse som har behov for å etablere seg i boligmarkedet (Bliksvær 2005). Boligtilskuddet anses som positivt ikke minst fordi det er et personrettet tilskudd som kan øke muligheten til deltakelse i boligmarkedet (gjelder særlig boligtilskudd til etablering). Det er imidlertid også en viss avslagsprosent på ordningen, og undersøkelser tyder på at ordningen har sterkt varierende prioritet i kommunene (Ytrehus et. al 1998, Bliksvær 2002). Undersøkelser (op.cit.) har også pekt på et viktig prinsipielt spenningsforhold mellom den økonomiske behovsprøving som er innebygd i ordningen på den ene siden, og på den andre det faktum at hushold med funksjonshemmet medlem ikke nødvendigvis har lave inntekter, men at de er forespeilet et så omfattende utbedringsbehov av boligen at de ikke en gang innenfor en gjennomsnittlig økonomi kan make det. Derfor er det også et interessant – og prinsipielt viktig - spørsmål hvor vidt en tilskuddsordning som dette bør være *rettighetsbasert* fremfor behovsprøvd. Et av funnene fra evalueringen fra 2002 var nettopp at boligtilskuddet for de fleste bidro til å oppfylle en viktig målsetting ved ordningen, nemlig en bedre fysisk tilrettelagt bolig, men at det samtidig innebar økte boutgifter og en mer anstrengt økonomisk situasjon fordi det gjerne var startskuddet til utbedringer som ikke fullt ut ble dekket økonomisk.

I følge Husbankens egen årsstatistikk for 2004 bevilget Husbanken 77 millioner kroner til kommunene for videretildeling som boligtilskudd til tilpasning. I tillegg til dette beløpet disponerte kommunene om lag 35 millioner som var udisponerte midler fra året før. Kommunene videretildelte totalt 76 millioner kroner i 2004, og avsatte ca 12 millioner til tapsfond. Samlet sett ble det i kommunene overført midler fra ordningen med boligtilskudd til etablering til boligtilskudd til tilpasning for 10 millioner kroner. Til sammenligning utgjorde boligtilskudd til *prosjektering* totalt 3,8 millioner kroner, og der 336 av de i alt 387 sakene gjaldt utbedring av eksisterende bolig (resten oppføring av ny bolig). Kommunene videretildelte i 2004 boligtilskudd til *etablering* for til sammen 206 millioner kroner (i tillegg kommer 308 millioner tildelt av Husbanken).

Omfanget på midlene ser ut til å ha holdt seg relativt stabilt de siste årene. En tidligere analyse (Bliksvær 2002:78) viste at hver kommune i gjennomsnitt disponerte 260 000 kroner til boligtilskudd til tilpasning for 2001. Ser man beløpet per innbygger disponerer små kommuner mer enn store kommuner (henholdsvis

65 000 og 18 000 i 2001, op.cit.), noe som bl.a. skyldes at bevilgningene til kommunene beregnes på grunnlag av antallet eldre innbyggere i kommunen.

1.2 BOLIGORDNING ELLER OMSORGSORDNING – ELLER BEGGE DELER?

For familier med barn med funksjonsnedsettelse kan utbedrings-/tilpasningsbehov knyttet til bolig være sammensatt, og det vil være ulikt fra familie til familie. Teoretisk er det mulig å tenke seg et kontinuum fra på den ene siden rene "boligtiltak" til rene "omsorgstiltak" på den andre. Noen har behov for mer avgrensede fysiske tilpasninger for å øke fremkommelighet, eller miljømessige utbedringer av hjemmet (mht allergi/astma), mens andre vil ha behov for tilpasninger som også gjør offentlig omsorgsyting i hjemmet mulig. Andre igjen har behov for omfattende omsorgstiltak som også innebærer at barnets bolig blir utenfor familiehjemmet, slik tilfellet er for mange av de som bor i barneboliger (Lichthwarck, Handegård og Bliksvær 2006).

Et annet perspektiv det kan være verdt å trekke inn, er hvorvidt det kun er den funksjonshemmedes behov som tas i betraktning eller hvorvidt behov andre familiemedlemmer måtte ha inkluderes i vurderingene. I utgangspunktet kan vi anta at det trolig er snakk om en stor spennvidde i den praktiske bruken av ordningen og hvilke funksjoner tilskuddet bidrar til å fylle, og som det er viktig å få kunnskap om. Slik sett krysser boligtilskuddet et mangfoldig sosialpolitisk landskap som består av ulike sektorer, hensyn og verdier. For barnefamiliene kan det antas å være en betydelig utfordring å navigere i dette landskapet. Sett nedenfra i et brukerperspektiv, som tar utgangspunkt i et praktisk behov, og ikke kategorier basert på offentlig sektorisering, kan hjelpeapparatet fort fremstå som et "mangehodet troll" (Askheim, Andersen og Eriksen 2004). Boligen og hjemmet er, i tillegg til å være en viktig materiell ramme for familieliv, ikke minst et sted der mange av de sosiale tjenester og omsorgstjenester som er nødvendige i hverdagen til mange med funksjonsnedsettelser, ytes. Sosialpolitiske utviklingstrekk de siste par tiårene har gått i retning av en stadig økt vektlegging av at behov skal kunne dekkes innenfor rammen av hjemmet (op.cit.).

1.3 NÅR DET ER SNAKK OM BARN MED FUNKSJONS- NEDSETTELSE...

Det har blitt etterlyst behov for et tydeligere barneperspektiv i velferdspolitikken, ikke minst når det gjelder bolig og boforhold (Stefansen og Skevik 2006). Det

knytter seg ulike særskilte hensyn til tiltak som retter seg mot barn med funksjonsnedsettelse, som det er verd å problematisere. Boligtilskuddet vil inngå i en kompleks sosial sammenheng som – som nevnt ovenfor – dreier seg om langt mer enn en lettere fysisk fremkommelig bolig. Dels vil vurderingene være avhengig av barnets alder. I noen tilfeller er det snakk om store funksjonsnedsettelse som kan involvere utslitte foreldre som skal opptre som tusenkunstnere (Ytterhus 2000, Grue 2001) som i tillegg til å takle et barns ofte krevende behov også skal tilgodese søsken med udekkede behov. I familier vil det i stor grad være flere parallelle mål som tilrettelegging og dermed tilskuddordningen skal bidra til. For det første skal et funksjonshemmet barn ha de samme muligheter for vekst og utvikling som andre barn. For det andre skal foreldre kunne delta i arbeidslivet på linje med andre og ha et sosialt liv utenfor familien. For det tredje er det gjerne søsken i familien som har sine behov for en mest mulig normal tilværelse. For det fjerde er det et mål at familien fungerer som en familie og ikke går i oppløsning på grunn av konsekvensene funksjonshemmingen får for dagliglivet. En tilpasset bolig vil ikke løse alle utfordringer, men den kan bidra til å gjøre det enklere å overkomme noen av dagliglivets problemer.

1.4 EVALUERINGEN: DESIGN OG GJENNOMFØRING

Vi vil argumentere for verdien av et bredere velferdsperspektiv enn det som tradisjonelt synes å ha vært anvendt i forskning om de boligpolitiske virkemidlene. Sentralt i en slik tilnærming er at man også legger vekt på brukernes egne erfaringer. Derfor ser vi en caseundersøkelse som en sentral del i et slikt evalueringsprosjekt. Gjennom en slik tilnærming kan vi bl.a. bygge på brukernes egne fortellinger om deres situasjon og behov for å kunne si noe om måten ordningene virker på *i sammenheng* sett fra brukernes perspektiv. Evalueringens ulike deler kan videre sees på som en helhet, hvor vi gjør bruk av metodetrianglering.

Prøveprosjektet ”Prosjekt bustadtilpassing” har høstet erfaringer basert på sine forsøkskommuner, ikke minst fordi man her har kontakt med prosjekter hvor familier med barn med funksjonsnedsettelse er involvert. Tidlig i evalueringen har vi tatt kontakt med representanter for prøveprosjektet. Deres erfaringer og kunnskap har vært verdifull med tanke på utforming av spørregaider og spørreskjema. Samtidig som prøveprosjektet vil ha viktig informasjon for evalueringens problemstillinger, vil kunnskapen av ulike (bl.a. metodiske og geografiske) årsaker i begrenset grad være generaliserbar til landet for øvrig. Vi antar det også er viktig at undersøkelsene ser til hverandre slik at den samlede kunnskapsutviklingen i størst mulig grad fyller Husbankens behov på feltene.

Det er gjennomført noen forskningsprosjekter om boligtilskuddet (Ytrehus et. al 1998, Bliksvær 2002), men vi vet lite om boligtilskudd til tilpasning som tiltak for familier med barn med funksjonsnedsettelse. Husbanken nevner en rekke relevante problemstillinger i sitt anbudsdokument. De spørsmålene som evalueringen skal ta opp kan i noen grad sorteres under ulike delstudier med ulike metodiske tilnærminger.

Evalueringen er gjennomført som tre delstudier:

- Delstudie I: Spørreskjemaundersøkelse til alle kommunene.
- Delstudie II: Intervjuundersøkelse blant saksbehandlere i et utvalg kommuner
- Delstudie III: Intervjuundersøkelse blant et utvalg familier med funksjonshemmede barn som har søkt om boligtilskudd til tilpasning

Tyngdepunktet for de ulike spørsmål som evalueringen skal gi svar på kan antydes slik:

Spørsmålsstilling	Delstudie nr:		
	I.	II.	III.
1. Behov for tilpasningstiltak for gruppen	X		
2. Kostnader pr. prosjekt	X	X	
3. Informasjon om ordningen	X	X	X
4. Avveining av søknader fra familier med funksjonshemmede barn i forhold til øvrige søkere	X	X	
5. Boligtilskudd til tilpasning, sett i forhold til alternative ordninger (boligmessig og omsorgsmessig)		X	X
6. Hva slags råd og veiledning er gitt i planleggingsperioden?		X	X
7. Bruk av andre virkemidler i tillegg til tilpasningstilskudd?	X	X	X
8. Hvordan praktiseres behovsprøving?	X	X	
9. Hvordan fungerer tilskuddet i forhold til den enkelte families behov?		X	X
10. Hvilke økonomiske implikasjoner hadde tilskuddet for familien?			X
11. Hva preger saksbehandlingen?		X	X

Spørsmålene kan utdypes på følgende måte:

1. Behov for tilpasningstiltak blant familier med funksjonshemmede barn

Svaret på dette spørsmålet søkes gjennom en kartlegging av antall søknader og antall saker fra målgruppen som er registrert i kommunene. Her er det viktig å være oppmerksom på at ikke alle behov nødvendigvis meldes inn som søknader. Informasjonen bør valideres i forhold til erfaringene til interesseorganisasjoner og Husbankens regionkontorer. På denne måten er det mulig å få kunnskap om

tilskuddordningen treffer målgruppen, eller om det er viktige grupper som faller utenfor. Vi vil også søke å danne oss et bilde av hva som i tilfelle er årsaken til at noen faller utenfor slik regelverket er utformet.

2. Oversikt over kostnader pr. prosjekt

Her vil vi gjøre et anslag basert på kvalitative intervju med saksbehandlere i et utvalg kommuner, samt en spørreskjemaundersøkelse blant saksbehandlere i alle landets kommuner. Siden tilskuddrammen er begrenset til 40.000 pr prosjekt, vil det være et spørsmål hvor stor andel av totalkostnadene dette dekker. Ved å be saksbehandlere om å vurdere et utvalg søknader nærmere, vil vi både kunne se hva det søkes om utbedringstilskudd til, og hva som er totalrammen.

3. Informasjon om ordningen

Hvor aktive saksbehandlerne er overfor målgruppen når det gjelder markedsføring av ordningen, er her et viktig spørsmål. I undersøkelsen fra 2002 (Bliksvær 2002) observerte vi at informasjonsspredningen om boligtilskuddet var tilfeldig og ofte kom gjennom personer som potensielle brukere møtte i det daglige. Det kan også være grunn til å spørre: har den økte innsatsen på boligsosial planlegging i kommunene de siste årene har bidratt til til bedre informasjonsstrategier? I tillegg er det av interesse å få innblikk i hvorvidt saksbehandlere trekker inn andre og/eller supplerende ordninger som kan være aktuelle for ulike søkere.

4. Prioritering mellom søkere

Fordi kommunene har en totalpott som skal fordeles i forhold til de søknader som kommer inn, vil de enkelte tilskudds størrelse være noe avhengig av totalt antall søkere og saksbehandlernes prioriteringer mellom de ulike søkere. Et spørsmål er: har kommunen klare retningslinjer for prioriteringer?

5. Hvordan vurderes boligtilskudd i forhold til alternative ordninger?

Det kan være grunn til å anta at for enkelte familier fins det ikke bare én mulig løsning på deres behov, men flere, og der boligtilskuddet i utgangspunktet er ett av flere aktuelle virkemidler som vurderes. Det er her viktig å få kunnskap om forholdet mellom ordninger og tilbud som omsorgsbolig, barnebolig, sykehjem, boligtilskudd. I hvilken grad blir omsorgsaspektet tatt i betraktning i forbindelse med den enkelte søknad om boligtilskudd?

6. Råd og veiledning

Her rettes fokus mot hvilke former for råd og veiledning som familiene får med tanke på tilrettelegging og planlegging. Hvilke aktører er involvert i rådgiving og veiledning, og på hvilke tidspunkt i prosessen? Et annet sentralt spørsmål er

sammenhengen mellom boligtilskudd og andre virkemidler som Husbanken rår over, eksempelvis ”prosjekteringstilskuddet”.

7. Hvordan inngår tilpasningstilskudd i total finansiering av tilpasning av bolig?

Dette spørsmålet retter oppmerksomhet mot de ”finansieringspakker” som tilpasningstilskuddet inngår i. I hvilken grad kombineres et boligtilskudd med f.eks midler fra privatbank eller uformelt nettverk for å få fullfinansiert tilpasningen?

8. Hvordan praktiseres behovsprøving?

Spørsmålet her er: hvordan defineres ”behov”? En funksjonsnedsettelse innebærer ikke i utgangspunktet lav inntekt, men at man har et boligutbedringsbehov som er dyrt. Hvordan praktiserer kommunene behovsprøving? Hva tar behovsprøvingen utgangspunkt i? I nåværende inntekt, i økonomisk situasjon på sikt, eller i utbedringsbehov/-kostnader?

9. Hvordan fungerer tilskuddet i forhold til den enkelte families behov?

Her tar vi utgangspunkt i hvilken type behov som opprinnelig lå til grunn for søknaden om boligtilskuddet (f.eks omsorg, fysisk tilrettelegging, inneklime), og vurderer i hvilken grad den valgte løsningen svarer til dette behovet.

10. Økonomiske konsekvenser av boligtilskuddet

Spørsmålet her er: Hva er de økonomiske konsekvenser av boligtilskuddet (og den totale finansieringen av tilpasning av bolig) for familien? Her kan det også være av interesse å sammenligne med situasjonen (og løsninger) for familier som har fått avslag.

11. Hva preger saksbehandlingen av boligtilskudd?

Hvordan saksbehandlingsprosessen blir opplevd av de ulike aktørene, er her et hovedspørsmål. Er saksbehandlingen for dette saksfeltet mer ”institusjonalisert” i kommunene enn tidligere, eller er fortsatt mye avhengig av ”ildsjeler”? Hvilken rolle spiller Husbankens regionkontorer?

1.5 METODISK TILNÆRMING OG PRAKTISK GJENNOMFØRING

Som tidligere nevnt, er evalueringen gjennomført som tre delstudier:

Delstudie I: Undersøkelsen ble sendt ut til saksbehandlere i alle kommuner i Norge. For Oslo sin del, ble undersøkelsen sendt ut på bydelsnivå (15 bydeler). Undersøkelsen ble gjennomført i perioden 5.desember – 23.desember ved hjelp av

et elektronisk spørreskjema (Questback). Purringer ble sendt ut to ganger i løpet av denne perioden.

En slik undersøkelse er avhengig av gode adresselister (e-post), noe vi fikk god hjelp av Husbanken sine regionkontorer rundt om, som sitter med oversikt over saksbehandlere som jobber med startlån (såkalte startlånskontakter).

I alt 445 respondenter ble kontaktet, som betyr at minst én saksbehandler pr kommune fikk en invitasjon om å være med i kartleggingen. For Oslo sin del ble undersøkelsen sendt Helse- og velferdsetaten (HEV), som videreformidlet denne videre til saksbehandlere i bydelene.

Undersøkelsen fikk 237 svar, som betyr en svarprosent på 53,3 %. Tre kommuner hadde gitt tilbakemeldinger i fra to saksbehandlere, noe som helt eller delvis kan føre til overlappende informasjon. Vi valgte derfor å velge ut kun én av disse i fra hver kommune, og da den med mest informasjon i svarene. Det endelige utvalget i disse analysene ble dermed 234 respondenter basert 222 kommuner (svarprosent 51,6 %) og 12 bydeler i Oslo (svarprosent 80,0 %)

For å få en viss oversikt over materialet har vi valgt å skille mellom kommunetyper etter følgende inndeling basert på folketall pr 1.januar 2006:

<i>Små kommuner:</i>	<i>under 3,000 innbyggere</i>
<i>Mellomstore kommuner:</i>	<i>3,000 – 9,999 innbyggere</i>
<i>Store kommuner:</i>	<i>over 10,000 innbyggere</i>

Alle bydeler i Oslo som har besvart undersøkelsen, har over 10,000 innbyggere, og er således plassert blant gruppen ”Store kommuner”. Basert på denne inndelingen, får vi følgende svarfordeling etter kommunetype basert på 448 kommuner og bydeler:

Tabell: Svarfordeling i utvalget³

	Komstørrelse			Total
	Små kommuner	Mellomstore kommuner	Store kommuner	
Ikke besvart	73 45,3%	92 55,1%	49 40,8%	214 47,8%
Besvart	88 54,7%	75 44,9%	71 59,2%	234 52,2%
Total	161 100,0%	167 100,0%	120 100,0%	448 100,0%

Delstudie II: Her er det gjennomført kvalitative intervjuer med saksbehandlere i et utvalg kommuner, basert på en semistrukturert spørregaid. I samråd med Husbanken har vi valgt ut 8 kommuner som representerer variasjon langs dimensjoner som kommunestørrelse og geografisk beliggenhet. Det har også vært et kriterium at kommunen har hatt et visst antall saker de senere år, der familier med funksjonshemmede barn har søkt boligtilskudd til utbedring. Et annet kriterium har vært variasjon i type saker mht tilretteleggingsbehov og familiebelastning. I tillegg er det gjennomført intervju med fem ergo- og fysioterapeuter. Intervjuene er gjennomført på telefon. I alt er det gjennomført 13 intervju.

Delstudie III: Kvalitative intervjuer er gjennomført med et utvalg familier. I utgangspunktet ønsket vi å intervju mellom 15 og 20 familier for å sikre en tilfredsstillende bredde i situasjoner og erfaringer. Målet har vært å få tak i familier med ulike typer behov, fra lettere funksjonshemming der barn og familie fungerer godt, men har behov for enklere tilrettelegging av boligen, til familier med omfattende hjelpebehov, både når det gjelder boligtilpasning og omsorgstiltak i og utenfor hjemmet. Kommunenes saksbehandler har opprettet førstegangskontakt gjennom formidling av en skriftlig forespørsel fra oss om deltakelse. De som ønsker å delta sender et skriftlig (og informert) samtykke med nødvendige kontaktopplysninger direkte til Nordlandsforskning.

I praksis har det vist seg å være vanskelig å få fatt i familier som har erfaringer med bruk av boligtilskudd til tilpasning. Kommunene har vært svært villige, og sendt ut brev på vegne av oss til aktuelle familier. Svært få familier har på bakgrunn av dette valgt å ta kontakt med oss. På denne bakgrunn har vi tatt kontakt med funksjonshemmedes organisasjoner, som har lagt ut informasjon om prosjektet

³ Se appendix for nærmere informasjon om utvalget.

på hjemmeside, og bedt interesserte ta direkte kontakt med oss. I alt 9 familier har tatt kontakt med oss, og hatt et ønske om å delta i undersøkelsen. Av ulike praktiske årsaker har det ikke vært mulig å gjennomføre intervju med to av disse familiene. Det totale utvalget består derfor av 7 familier.

Selv om utvalget er langt mindre enn en kunne ønske, vurderer vi det likevel som tilstrekkelig i forhold til evalueringens formål. Utvalget rommer et bredt spekter av brukererfaringer knyttet til tilpasning av bolig, og representerer derfor et mangfold.

Denne måten å rekruttere informanter på, såkalt selvseleksjon, gir metodiske utfordringer. På den ene siden innebærer dette at forskerne kun kommer i kontakt med informanter som selv tar initiativ til møtet. Dette vil kunne medføre en skjevhet i utvalget, der en kan stille spørsmålet: er de ressurssterke familiene som har tatt kontakt? Med ressurssterke mener vi i denne sammenhengen familier med overskudd og engasjement i forhold til egen livssituasjon. Trolig er dette tilfellet, slik at utvalget vårt nok er noe skjevt i forhold til den totale situasjonen blant familier med funksjonshemmede barn. På den andre siden er det av personvern hensyn knyttet strenge krav til måten kontaktetablering kan foregå på, og rekrutteringen av informanter har foregått innenfor denne rammen.

1.6 OPPBYGGING AV RAPPORTEN – ”LESERVEILEDNING”

Vi har valgt å presentere evalueringens tre delstudier hver for seg. I kapittel 2 gjør vi rede for resultatene fra spørreundersøkelsen blant saksbehandlere i alle landets kommuner. Kapittel 3 presenterer datamaterialet som er framkommet gjennom intervju med saksbehandlere og ergoterapeuter i et utvalg kommuner. Hvilke erfaringer familier med funksjonshemmede barn har i prosessen med å tilpasse bolig, er tema for kapittel 4. I kapittel 5 samler vi materialet fra de tre delstudiene, og sammenfatter dette i forhold til evalueringens hovedspørsmål. Avslutningsvis kommer vi med noen tilrådinger i forhold til fremtidig praksis og utforming av regelverk i forhold til denne brukergruppen.

2. DELSTUDIE 1: SPØRREUNDERSØKELSE BLANT SAKSBEHANDLERE I KOMMUNENE

2.1 OMFANG AV SAKER OG SØKNADER

2.1.1 *Store kommuner har oftest mottatt søknader, og har mottatt flest*

Omtrent halvparten av landets kommuner deltok i spørreundersøkelsen⁴. Totalt sett har to tredjedeler av disse kommunene mottatt søknad om tilskudd til tilpasning fra familier med funksjonshemmet barn de siste tre årene. Andelen kommuner som har mottatt søknad er klart høyest blant store kommuner (94 %) og lavest i de små (34 %). I mellomstore kommuner har tre av fire kommuner (74 %) mottatt slik søknad. Det kan være grunn til å tro at frafallet er størst blant de kommuner som ikke har hatt slike søknader og derfor har oppfattet viktigheten av å delta som liten. I den grad det er riktig, er den reelle andelen kommuner som har mottatt søknad *lavere* enn det som fremkommer i tabellen.

Tabell 1. Mottatt/ikke mottatt søknad om tilskudd til tilpasning/utbedring fra familier med funksjonshemmet barn siste 3 år? Prosent.

	Små kommuner	Mellomstore kommuner	Store kommuner	Total
Ikke mottatt	65	26	6	34
Mottatt	35	74	94	66
Sum	100	100	100	100
N	78	69	65	212

Når vi ser på antall søknader, så har kommunene i gjennomsnitt mottatt om lag 3 søknader hver. Det er ikke uventet de store kommunene som har mottatt flest og de små kommunene som har mottatt færrest søknader (6 mot 0,8 søknader i gjennomsnitt; 2,5 for de mellomstore). Dersom vi avgrensner oss bare til de kommunene som har mottatt søknader blir gjennomsnittstallet selvsagt høyere: 2,4 for små kommuner, 3,3 for mellomstore kommuner og 6,4 for store kommuner.

---

⁴ Se punkt 1.5.

2.1.2 Når det først kommer til søknad: de fleste innvilges, men noen avslås grunnet høy inntekt

Dersom vi ser på gjennomsnittlig antall søknader innvilget, er dette tallet noe, men ikke mye, lavere enn antall søknader mottatt. Det kan tyde på at avslag ikke er særlig vanlig på slike søknader. Antagelsen støttes av et annet spørsmål (nr 19), ved at omtrent hver tiende kommune i utvalget svarer at det har gitt avslag en eller flere ganger i løpet av de siste to årene.

Samtidig ser vi at avslag er vanligst i store kommuner, hvor 15 prosent svarer at de har gitt avslag, mot henholdsvis 5 og 10 prosent i små og mellomstore kommuner.

Det kan tenkes ulike forklaringer på at avslag er vanligere i store kommuner enn i små. En forklaring er opplagt behovene for bistand til tilpassing av bolig, som kan være større i byer på grunn av høyere prisnivå, generelt mindre boliger (leiligheter). En annen mulig forklaring kan være sammenhengen mellom behov og søknad. I små kommuner er forholdene mer oversiktlige enn i store og det kan tenkes at på det tidspunkt man velger å formalisere behovet i form av en søknad om midler, så er både søker og kommune innenforstått med at behovet er støtteverdig. Dette er et poeng vi også senere skal komme tilbake til i analysen av spørsmålet om tilskuddsstørrelse i forhold til totalkostnad.

Tabell 2. Har kommunen gitt avslag på søknader om tilpasningstilskudd fra familier med funksjonshemmet barn i løpet av siste 2 år? * Komstørrelse Crosstabulation

	Komstørrelse			Total
	Små kommuner	Mellomstore kommuner	Store kommuner	
Vet ikke	1 1,6%	2 2,9%	3 4,4%	6 3,0%
Ja	3 4,8%	7 10,1%	10 14,7%	20 10,0%
Nei	59 93,7%	60 87,0%	55 80,9%	174 87,0%
Total	63 100,0%	69 100,0%	68 100,0%	200 100,0%

Antakelsen om at behovets legitimitet er avklart før det kommer til en formell søknad støttes på den ene siden av at det er svært få kommuner som oppgir at

søknaden ligger utenfor ordningens formål som avslagsgrunn eller at det ikke er behov for tilpasningen. Imidlertid er samtidig den klart oftest oppgitte avslagsgrunnen at søkerne har for høy inntekt/formue. Så mange som 13 (72 prosent) av de 20 kommunene som har svart at de har gitt avslag oppgir dette som avslagsgrunn ”hyppig”.

Dette funnet er relevant for diskusjonen om behovsprøving versus rettighet. Flere kommuner ser ut til å praktisere behovsprøving med det resultat at søkere med behov får avslag begrunnet i for høy inntekt/formue.

2.1.3 Utviklingen i antall: Stabilitet, men stigende tendens i særlig store kommuner

Når vi ber om respondentens vurdering av utviklingen i antallet søknader – om det har vært stigende eller synkende de siste tre årene – så er bildet i hovedsak stabilitet, men med en viss økning særlig i store kommuner.

Nær fire av ti (38 prosent) småkommuner svarer at antallet søknader er uendret. Her bør vi også legge til den halvparten (48 prosent) som svarer at de ikke har hatt slike søknader de siste tre årene. I mellomstore og store kommuner er det uendret søknadstall i om lag seks av ti kommuner (henholdsvis 59 og 63 prosent). Men det er samtidig interessant å registrere at det er flere som rapporterer om økende antall søknader enn synkende antall søknader. Det er særlig de større kommunene som rapporterer om økende antall søknader (19 prosent, mot 8 prosent blant småkommunene)

Tabell 3. Har antallet søknader i fra denne søkergruppen etter din oppfatning vært stigende eller synkende de siste 3 årene? Prosent

	Små kommuner	Mellomstore kommuner	Store kommuner	Total
Vet ikke	0	6	10	6
Antallet har vært stigende	8	17	19	15
Antallet er omtrent uendret	38	59	63	54
Antallet har vært synkende	6	0	4	4
Kommunen har ikke hatt slike søknader siste 3 år	48	18	3	22
Sum	100	100	100	100
N	63	66	68	197

2.1.4 Søknadenes kostnadmessige omfang

Prosjektets total kostnad i saker som gjelder familier med funksjonshemmet barn: I alt er hver tredje sak under kr 50 000, en femdel av sakene mellom 50 000 og 100 000 kroner, og en tilsvarende andel mellom 100 000 og 200 000 kroner. En av fire saker er over kr 200 000, og hver tiende sak overstiger en halv million kroner.

Små kommuner har en høyere andel saker under kr 50 000 enn tilfellet er blant mellomstore og store kommuner. En mulig forklaring kan være at bygningsmassen i rurale strøk, med flere eneboliger, er romsligere og lettere å tilpasse, enn leiligheter i blokk, som det er flere av i store kommuner og byer.

Tabell 4. Totalkostnad for prosjektet (sak 1-3 summert) etter kommunestørrelse. Prosent.

	Små kommuner	Mellomstore kommuner	Store kommuner	Alle
Under 50,000kr	47	37	34	37
50-99,000kr	21	17	22	20
100-199,000kr	13	18	19	18
200-299,000kr	2	7	10	8
300-399,000kr	6	2	6	5
400-499,000kr	4	4	2	3
500,000kr og mer	6	14	8	10
Sum	100	100	100	100
N=	47	98	157	302

Når vi ser på størrelsen av tilpasningstilskuddet i forhold til den totale kostnaden knyttet til tilpasningen/utbedringen, dekker en fjerdedel av tilskuddene mellom 75 og 100 prosent av total kostnaden. Omtrent like mange tilfeller dekker under 25 prosent. Store kommuner har en klart større andel prosjekter der tilpasningstilskuddet dekker 75 prosent eller mer av total kostnaden, mens de små kommunene oftere svarer at de ikke vet.

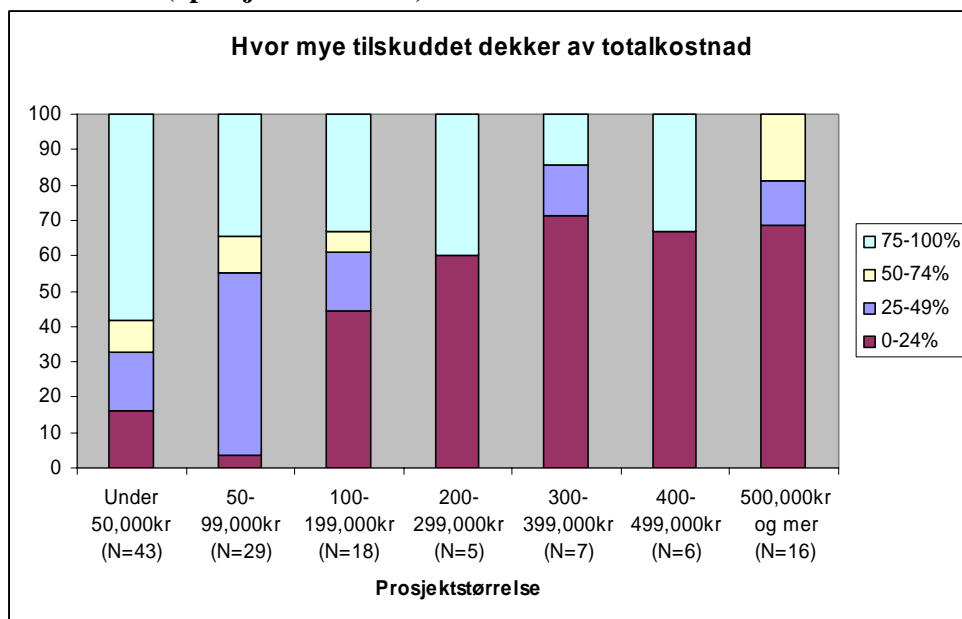
Tabell 5. Innvilget beløp som andel av totalkostnad (sak 1-3 summert). Prosent.

	Små kommuner	Mellomstore kommuner	Store kommuner	Totalt
Vet ikke	38	14	10	17
0-24%	27	29	27	28
25-49%	14	18	15	16
50-74%	7	14	10	11
75-100%	14	24	37	28
Total	100	100	100	100
N=	73	112	162	347

Figuren viser tydelig at det er de små prosjektene som gis størst dekning, mens de store prosjektene – som også er mer risikofylte – gis en mindre dekningsgrad. Tallene illustrerer altså at tilskuddsstørrelsen følger visse normer, og at tilskudd som regel gis inntil et visst nivå (med noen unntak der tilskuddet dekker mesteparten av selv dyre prosjekter). For dyrere prosjekter er det så andre ordninger, trolig ofte lån, som finansierer resten.

Dersom vi tar oss friheten å tenke med utgangspunkt i risikobetraktninger for den enkelte familie – er det mulig å argumentere for at sammenhengen faktisk burde være motsatt: at tilskuddsandelen faktisk var størst i de prosjektene som er dyrest og som innebærer mest økonomisk risiko for familien (og at prosjekter med lavere totalkostnad og risiko var lånefinansiert). Vi ser samtidig at det er også noen få av de dyrere prosjektene som får innvilget høye beløp.

Figur 1: Innvilget beløp som andel av totalkostnad etter størrelse på totalkostnad ("prosjektstørrelse").

2.2 SAKSBEHANDLING; OFTEST SOSIALKONTORET; SÆRLIG I SMÅ KOMMUNER

Spørsmålet om saksbehandling hadde syv svaralternativer. Av disse syv foregår saksbehandlingen desidert oftest på sosialkontoret (49 prosent). Dette gjelder særlig i små kommuner. Dernest kommer boligkontoret (25 prosent), noe som i særlig grad gjelder store kommuner. Mellomstore kommuner kjennetegnes derimot ved at saksbehandlingen oftere skjer i økonomiavdeling/sentraladministrasjonen.

En del kommuner har svart "annet". Det viser seg at dette oftest er kommunens servicetorg/-enhet.

Tabell 6. Ved hvilket kontor behandles søknader fra familier med funksjonshemmet barn? Prosent

	Små kommuner	Mellomstore kommuner	Store kommuner	Total
Sosialtj/-kontor	85	41	14	49
Boligkontoret	5	15	61	25
Teknisk etat	11	7	3	7
Rådmannskontoret	4	5	0	3
Økonomiavd/kontor	4	17	3	8
Sentraladm.	4	11	4	6
Annet	9	29	31	23
N	85	75	70	230

2.2.1 Behovsprøving

Det er en tendens til at store kommuner oftere enn små kommuner tillegger lav inntekt stor vekt i saksbehandlingen. En av fire kommuner legger *avgjørende* vekt på lav inntekt i sin saksbehandling, og en av ti kommuner legger lite eller ingen vekt på inntektsmessige forhold.

Et tilsvarende mønster gjør seg gjeldende når vi ser på formue, men liten formue tillegges noe mindre vekt enn lav inntekt

Det er samtidig en tendens til at små kommuner legger større vekt på foreldrenes og søskenes situasjon. Dette kan tenkes å ha sammenheng med at sosiale forhold er mer oversiktlige i små samfunn.

Tabell 7. Vekt på ulike forhold i saksbehandling: Prosent avgjørende/stor vekt.

	Små kommuner	Mellomstore kommuner	Store kommuner	Totalt
Lav inntekt	61	65	75	67
Liten formue	55	44	64	55
Foreldrenes situasjon	65	57	52	58
Søsken sin situasjon	45	41	42	43
Annet	21	41	42	35
N	29-57	27-66	36-67	92-190

2.2.2 Informasjon

Etterspørselen etter en ordning vil være avhengig blant annet av kunnskap om at ordningen eksisterer. På hvilke måter informerer kommunene om mulighetene for å få tilskudd til tilpasning av bolig? Kommunale nettsider har opplagt blitt en

viktig informasjonskanal, og er den viktigste genrelle informasjonsmåten. Like viktig er informasjon formidlet via offentlig ansatte, noe som trolig representerer en mer etterspørsel- eller behovsbasert informasjon. Lokalpressen er også viktig. Det er imidlertid få kommuner som lager informasjonsskriv rettet mot bestemte målgrupper.

Resultatene tyder på at store kommuner har en mer aktiv informasjonsstrategi enn små og mellomstore kommuner, fordi de er høyere representert på flere informasjonskanaler samtidig. Store kommuner samarbeider ikke minst med funksjonshemmedes lag/foreninger om å formidle informasjon. Små kommuner utmerker seg med en relativt høy andel som sender ut generelle informasjonsskriv til innbyggerne. Her er også samarbeidet med funksjonshemmedes lag/foreninger verdt å merke seg. Små kommuner har i mindre grad bestemte informasjonsrutiner.

”Annet” er ofte kommunale informasjonsbrosjyrer/-avis, gjennom ergoterapeut, etter personlige henvendelser osv.

Tabell 8. Informasjonsrutiner etter kommunistørrelse. Prosent

	Små kommuner	Mellomstore kommuner	Store kommuner	Totalt
Gjennom lokalpressen	39	54	46	46
I egne informasjonsskriv til innbyggerne generelt	28	9	6	15
I egne informasjonsskriv til bestemte målgrupper	2	4	9	5
Informasjonen formidles av de offentlig ansatte	34	53	80	54
Gjennom internett (kommunens websider)	45	53	64	53
Gjennom funksjonshemmedes lag/foreninger	6	7	31	14
Har ikke utarbeidet informasjonstiltak	13	8	9	10
Annet	16	11	14	14
N	87	74	70	231

2.3 ANDRE VIRKEMIDLER/STØTTEORDNINGER

Tilpasningstilskuddet til familier med funksjonshemmede barn brukes oftest i kombinasjon med kommunale lån (45 prosent av og til eller oftere) – klart oftere enn i kombinasjon med husbanklån (30 prosent av og til eller oftere). Det brukes, kanskje ikke uventet, også i betydelig grad i kombinasjon med prosjekterings-tilskudd (38 prosent av og til eller oftere). Dette tallet kan etter vår erfaring likevel ikke oppfattes som særlig høyt ut fra hva man kan forvente på bakgrunn av ofte komplekse tilpasningsbehov det her er snakk om. Dessuten skulle man anta, at i

tillegg til å hjelpe brukeren, kunne prosjekteringstilskuddet også oppfattes som en kvalitetssikring fra kommunens og Husbankens side.

Det er en tendens til at små kommuner oftere kombinerer tilpasningstilskuddet med Husbanklån enn det mellomstore og store kommuner gjør, mens store kommuner i noen mindre grad enn små kommuner kombinerer det med kommunale lån. "Andre lån" er mest utbredt i store kommuner, og består i hovedsak av lån i privat/ordinær bank. "Andre statlige tilskudd" er i hovedsak etableringstilskudd og prosjekterings-tilskudd.

En merknad fra en kommune i spørreskjemaet illustrerer noen av de avveininger som gjøres: *"Prosjekteringstilskudd, tør vi ikke anbefale fordi tilskuddsramma til kommunen er lav, så vi kan sjelden være med på finansering av prosjektet, jeg føler vi lurer folk til å tro de da vil få støtte til dette, noe som vi sjelden har midler til."*

Tabell 9. Hvor ofte har tilpasningstilskuddet gitt til familier med funksjonshemmet barn blitt brukt i kombinasjon med (de siste 3 årene)... Prosent.

	Kommun. lån	Husbank-lån	Andre lån	Prosjek-terings-tilskudd	Kommun. tilskudd	Tilsk. fra folke-tr.	Andre statl tilsk
Vet ikke	5	14	26	13	14	44	50
Regelmessig/ofte	22	13	8	22	9	1	1
Av og til	23	17	20	16	10	8	2
En sjelden gang	11	10	9	11	3	5	0
Har ikke forekommet	39	46	36	37	65	42	47
	100	100	100	100	100	100	100
N	122	109	106	107	93	93	94

2.4 OPPFATNINGER OM BOLIGTILSKUDET

Figuren under viser i hvilken grad representantene fra kommunene er enig eller uenig i et utvalg påstander knyttet til boligtilskuddet og familier med funksjonshemmet barn i bolig med tilpasnings-/utbedringsbehov. Verdiene 1 og 2 (de to feltene lengst til venstre) kan samlet sett tolkes som "enig", med verdien 3 som nøytralt midtpunkt, mens verdiene 4 og 5 (til høyre) samlet kan tolkes som "uenig".

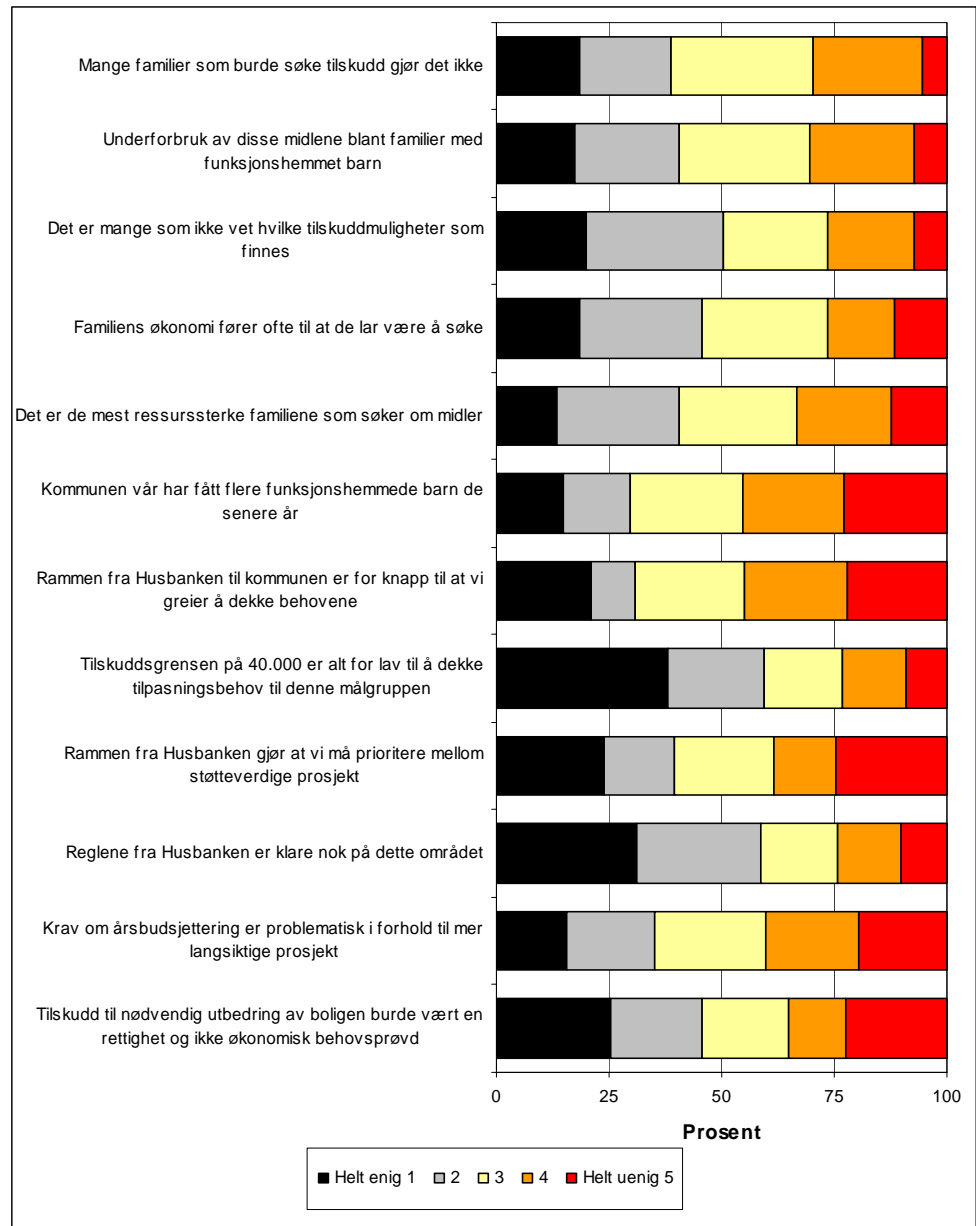
I fordelingen er det særlig ett punkt som skiller seg ut: kommunene er av alle punktene mest enig i at den generelle beløpsgrensen på kr. 40 000 er for lav til å

dekke behovet til målgruppen som undersøkelsen omhandler. Seks av ti (59 prosent) kommuner er enig i dette utsagnet. Svarene viser videre at mange av kommunene er enig i at det er mange som ikke har kunnskap om hvilke tilskuddsmuligheter som finnes (50 prosent enig), og at det er et underforbruk av ordningen (40 prosent enig).

Samtidig er det en tendens til at kommunene vurderer egenskaper ved ordningens utforming som ganske positiv. Få mener at kravet om egenandel er et hinder for at familiene søker, og de fleste synes reglene fra Husbanken er klare nok. En relativt stor andel (45 prosent) er helt eller delvis uenig i at rammen fra Husbanken er for knapp til å dekke behovene. Det samsvarer også bra med at relativt mange er enig i at det er et underforbruk av midlene.

Det er også noen påstander hvor det er stor dissens; dvs hvor både ”helt enig” og ”helt uenig” er store kategorier. En slik er påstanden om rettighet versus behovsprøving. Her plasserer omtrent halvparten av kommunene seg i de to ytterpunktene. En sjekk etter kommunestørrelse viser at det er særlig de store kommunene som tenderer til å være uenig i rettighetsfesting, mens små kommuner oftere er enig i dette utsagnet. En annen påstand med dissens er at rammen fra Husbanken gjør at man må prioritere mellom støtteverdige prosjekt.

Figur 2: Grad av enig-/uenighet i ulike påstander om boligtilskuddet og familier med funksjonshemmet barn i bolig med tilpasnings- og utbedringsbehov. Prosent.

(N=135-197 for de ulike svaralternativene)

Oppsummert vurderes reglene som greie, men tilskuddsgrensa er for lav, familiene har for lite kunnskap om ordningen, og en del familier lar være å søke på grunn av for svak økonomi.

Kommunestørrelse ser ut til å ha en viss betydning for noen av spørsmålene. Store kommuner er mest enig i at rammen fra Husbanken til kommunen er for knapp til at de greier å dekke behovene, en observasjon som kanskje ikke er overraskende ut fra prisforskjeller i boligmarkedet mellom by og land. Kanskje kan det også være en forklaring på at store kommuner er mer tilbakeholdne med å la tilskuddet bli en rettighet: Når midlene er så knappe og boligkonsum så dyrt, kan behovsprøving sikre at de mest trengende får. Mellomstore kommuner merker seg ut med en raltivt høy andel som mener at det er et underforbruk av midlene. Små kommuner mener klart oftere enn større kommuner at årsbudsjettering kan være et problem i forhold til finansieringen av langsiktige prosjekt.

Tabell 10. Påstander om boligtilskuddet og familier med funksjonshemmet barn: Andel helt eller delvis enig (verdi 1 og 2), etter kommunestørrelse. Prosent.

	Mellom-		
	Små	store	Store
Mange familier som burde søke tilskudd gjør det ikke	38	45	33
Det er et underforbruk av disse midlene blant familier med funksjonshemmet barn	38	52	31
Det er mange som ikke vet hvilke tilskuddmuligheter som finnes	49	55	47
Familiens økonomi fører ofte til at de lar være å søke	43	47	47
Det er de mest ressurssterke familiene som søker om midler	41	44	37
Kommunen vår har fått flere funksjonshemmede barn de senere år	29	26	36
Rammen fra Husbanken til kommunen er for knapp til at vi greier å dekke behovene	27	26	40
Tilskuddsgrensen på 40.000 er alt for lav til å dekke tilpasningsbehov til denne målgruppen	61	54	64
Rammen fra Husbanken gjør at vi må prioritere mellom støtteverdige prosjekt	44	31	44
Reglene fra Husbanken er klare nok på dette området	61	55	61
Krav om årsbudsjettering er problematisk i forhold til mer langsiktige prosjekt	45	33	29
Tilskudd til nødvendig utbedring av boligen burde vært en rettighet og ikke økonomisk behovsprøvd	50	49	38
N (fra-til)	(47-65)	(47-69)	(36-66)

2.5 HVILKE GREP KAN GJØRE ORDNINGEN BEDRE?

Respondentene ble spurt hva de mener som kan gjøres for at tilpasningstilskuddet skal bli bedre egnet for familier med funksjonshemmet barn. De fikk presentert syv ulike svaralternativer som de skulle ta stilling til.

Det er i første rekke økonomisiden ved ordningen - økt tilskuddsramme og mulighet for høyere tilskuddsutmåling per sak - som oppleves som viktig når det gjelder familier med funksjonshemmet barn. Også bedre informasjon til potensielle brukere er et klart forbedringspunkt. En av fire kommuner mener at mindre streng behovsprøving ville gjøre tilskuddet bedre egnet. Det er få som peker på behov for endringer i tildelingskriterier for rammen til kommunen. Det er også få kommuner som mener at Husbanken bør overta saksbehandlingen, men små kommuner er ikke uventet mest positive til dette forslaget. Det er interessant å registrere at hver tredje kommune mener at øremerkede bevilgninger til målgruppen vil kunne ha stor betydning.

Tabell 11. Hva kan etter din mening gjøres for å gjøre tilpasningstilskuddet bedre egnet for familier med funksjonshemmet barn? ”Stor betydning” Prosent.

	Små kommuner	Mellomstore kommuner	Store kommuner	Totalt
Økt tilskuddsrammer	50	60	52	54
Mulighet for høyere tilskuddsutmåling per sak	43	60	59	54
Andre tildelingskriterier for rammen til kommunen	16	21	14	17
Mindre streng økonomisk behovsprøving	21	29	29	26
Øremerkede bevilgninger til familier med funksjonshemmet barn	37	36	33	35
Husbanken overtar saksbehandlingen	18	15	6	13
Bedre informasjon til potensielle brukere	41	55	45	47
Annet	6	20	5	10
N	66	68	69	203

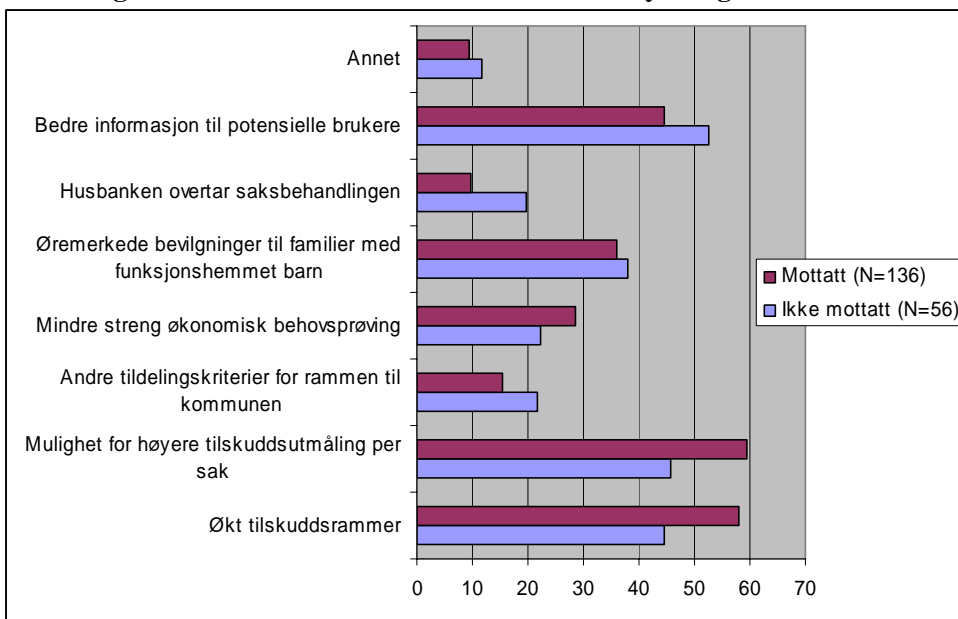
Et interessant spørsmål er om kommuner som ikke har slike søknader/saker skiller seg fra kommuner som har svart at de har hatt slike søknader de siste tre årene?

Neste figur viser et interessant mønster: Kommuner som har mottatt søknader uttrykker et sterkere ønske om større økonomisk romslighet enn det kommuner

som ikke har mottatt søknader gjør: de synes oftere at økt tilskuddsramme og mulighet for høyere tilskuddsutmåling er av stor betydning. De kunne også oftere ønske seg en mindre streng behovsprøving.

Kommuner som ikke har hatt slike søknader siste tre år synes derimot at bedre informasjon er viktigere. De vektlegger også oftere at Husbanken overtar saksbehandlingen, samt at det gis andre tildelingskriterier for rammen til kommunen. Noen av disse forskjellene (jfr tabellen over), kan nok delvis forklares med at små kommuner er overrepresentert blant de som ikke har mottatt søknader mens de store kommunene er overrepresentert blant de som har mottatt søknader.

Figur 3: Hva kan etter din mening gjøres for å gjøre tilpasningstilskuddet bedre egnet for familier med funksjonshemmet barn? Kommuner som har mottatt og ikke mottatt søknader. Prosent "Stor betydning".

2.6 ANDRE SPØRSMÅL

I spørreskjemaundersøkelsen åpnet vi opp for å gi ytterligere kommentarer til ordningen. I alt 32 respondenter hadde benyttet seg av anledningen til å gi kommentarer. Kommentarene kan i grove trekk sorteres under følgende temaer:

Behovsprøving/rettighet

Et tema som opplagt engasjerer og som utdypes i flere kommentarer er forholdet mellom behovsprøving og rettighet. Signalene synes å peke i retning av behov for en sterkere grad av rettighetsfesting av ordningen.

”Det burde vere ein rettighet å få fullfinansiert tilrettelegging uavhengig av foreldrene sin økonomiske situasjon. Dette må vere i samarbeid med f.eks. hjelpemiddelsentralen.”

”Vi har svært få søknader vedr. funksjonshemmede barn. Når vi har fått søknader har søkers foreldre hatt god økonomi. Dersom regjeringen mener vi skal gi til funksjonshemmede barn bør det bli en rettighet og ikke at de søker de tilskuddsmidlene som kommune...”

”Kanskje den økonomiske behovsprøvingen bør være ekstra mild i familier med barn som trenger tilpasning.”

En respondent forteller om et tilfelle med en familie med god økonomi, der de brukte startlån i stedet for boligtilskudd:

”De fleste funksjonshemmede barn bor i hjem som har ordnet økonomi. I ett tilfelle de siste årene brukte vi kun startlån til å finansiere kjøp og utbedre den kjøpte boligen.”

Økonomi

En god del av innholdet i kommentarene dreier seg om økonomiske rammer knyttet til tilskuddet, og om kontrasten mellom den generelle beløpsgrensen og de ofte omfattende og kostnadskrevene behovene enkelte har.

Eksempel på kommentarer er disse:

”Ordningen kan være grei i små saker, men er med dagens tilskuddsrammer lite egnet i saker hvor boligen krever store investeringer for å kunne tilpasses. I slike tilfeller vil det ofte være et økonomisk bedre alternativ med salg og kjøp av annen boli.”

”Vi kan ikke gå ut å reklamere for ordningen pga. for lite penger til utbedring. Skal vi ut i store økonomiske saker har vi kun økonomi til 1 - 2 saker. Vi kan ikke være offensive i forhold til å hjelpe denne gruppa selv om vi ønsker det.”

En av informantene peker på problemet knyttet til at de som en liten kommune får beregnet tilskuddsmidler ut fra kommunestørrelse:

”Vi som saksbehandlere sitter nærmere søkeren, derfor har vi bedre forutsetninger for å hjelpe den enkelte, men små kommuner får nesten ikke tilskudd, så vi har ikke midlene som skal til for en virkelig innsats på dette området.”

Informasjon og saksbehandling

Informasjon er også et tema, og kommentarene gjenspeiler at informasjonen kanskje ikke er systematisk eller så god som man kunne ønske,:

”Det virker som den beste informasjonen er den som blir gitt av hjelpepersonellet. Vår hjemmehjelpsordning er informert, og likeledes legene.”

”Det er nødvendig med mer og forenklet informasjon om ordningen for innbyggerne. Antageligvis kan flere søke da.”

”Har til nå dekket behovet. Mulig ordningen er for lite kjent”

En av informantene forteller om positive erfaringer i sin dialog med Husbanken:

”Vil berre sei at Husbanken har vore veldig positive og gitt oss ekstra øyremarka midlar ved behov. Vi får tildelt lite i utgangspunktet kvart år, men velvilligheten frå Husbanken er flott når vi søkjer om ekstra tilskot i løpet av året. Takk for det.”

Helhetsperspektiv

Mens enkelte viser til konkrete punkter i regelverk og de begrensninger det innebærer, er det andre som skiller seg ut med en noe annen type instilling, og som mer kan sies å være preget av et helhetsperspektiv. De viser også en viss grad av kreativitet eller selvstendighet i forhold til ordningens regler slik de står skrevet bokstavelig.

”Synes det er viktig at funksjonshemma som skal inn på bustadmarknaden og ønskjer å kjøpa bustad får tildelt bustadtilskot av ein størrelse som gjer at dei i det heile kan skaffa seg bustad.”

”Vi skal i utgangspunktet leggja stor vekt på økonomi. Fam. med funksj.h. barn har som regel store pleieoppgåver/mykje arbeid med barnet. Dei treng difor ei handsrekning frå det offentlege. Mange kommunar vel difor å sjå vekk frå økonomien i slike saker.”

2.7 OPPSUMMERING

Vi har brukt kommunestørrelse som en grupperingsvariabel. Kommunestørrelse er en indikator på viktige forskjeller i rammebetingelser, som press i boligmarkedet, boligpriser, boligmassens utforming, og ikke minst kommunal organisering. De viktigste resultatene fra spørreskjemaundersøkelsen kan oppsummeres på følgende måte:

- To av tre kommuner som deltok i undersøkelsen har mottatt søknad om boligtilskudd til tilpasning fra familier med barn med funksjonsnedsettelse. Slike saker er vanligst i store kommuner. Sannsynligvis er det reelle omfanget av saker lavere, da det kan være grunn til å tro at frafallet fra undersøkelsen er høyest blant kommuner som ikke har slike saker.
- De fleste søknader innvilges, men noen avslås grunnet høy inntekt.
- Antallet saker ser ut til å være stigende, særlig i store kommuner.
- Det er vanligst at prosjektenes totalkostnad ligger under kr 100 000,- (vel halvparten), men det er også en viss andel mer omfattende saker (en av ti er over 500 000,-).
- Boligtilskuddet utgjør oftest enten under en fjerdedel eller over tre fjerdedeler av totalkostnad. Litt over halvparten av sakene befinner seg i disse ytterpunktene.
- Kommunene opplever beløpsgrensen på 40 000 som lav i forhold til behovene til målgruppen. Vi kan imidlertid ikke ut fra spørreundersøkelsen si hvor utstrakt bruken av unntaksregelen som gir mulighet for høyere tilskudd i særskilte tilfeller, er.
- Kommunene opplever stort sett reglene fra Husbanken som klare nok.
- Saksbehandlingen skjer oftest på sosialkontoret i små kommuner, og i eget boligkontor i store kommuner.
- To av tre kommuner legger stor eller avgjørende vekt på lav inntekt i saksbehandlingen. Store kommuner vektlegger inntekt noe mer enn små kommuner, som derimot vektlegger foreldrenes situasjon noe mer enn store kommuner.

- Internett og offentlig ansatte er de viktigste informasjonskanalene for ordningen. Store kommuner har mer aktive informasjonsstrategier enn små kommuner.
- Tilskuddet kombineres oftest i kombinasjon med kommunale lån. Det brukes kanskje sjeldnere enn man kunne forvente i kombinasjon med prosjekteringstilskudd.
- Det er i første rekke økonomisiden ved ordningen - økt tilskuddsramme og mulighet for høyere tilskuddsutmåling per sak - som oppleves som viktige forbedringspunkter for målgruppen undersøkelsen omhandler.

Behovet for boligtilpasning i målgruppen: stort udekket behov

Dersom vi ser på omfanget av henvendelser til kommunene så er dette rimelig lavt. I snitt har hver kommune mottatt tre søknader i løpet av de siste tre årene. Trolig er tallet enda lavere fordi kommuner som ikke har hatt saker ventelig er de som oftest har latt være å svare på undersøkelsen.

Samtidig er det grunn til å tro at søknader og saker gjennom kommunens formelle systemer bare har begrenset verdi som indikator på behov. Når en søknad har kommet så langt at den er levert inn til vurdering har det ofte vært en dialog på forhånd. Resultatene tyder på at når henvendelser kommer så langt at de blir levert som en søknad til kommunen/Husbanken, så er de allerede avklart som støtteverdige. Avslag på søknader er lite vanlig.

Det er altså visse begrensninger når det gjelder mulighetene for å kvantifisere eksakte anslag på behov i målgruppen, i betydningen antall personer og familier.

Det fremkommer imidlertid med tydelighet at det fins udekkede behov: Omkring 40 prosent av kommunene er helt eller delvis enig i at det er et underforbruk av midlene (30 prosent uenig), og en like stor andel mener at det er familier i kommunen som burde søke men som ikke gjør det. Kommunene rapporterer også om en viss økning i antall søknader fra målgruppen.

Våre data gir grunn til å tro at underforbruket kan ha sammenheng med mangelfull informasjon om tilskuddsmuligheter i befolkningen (halvparten av kommunene er enig i at dette er tilfelle). Men det er trolig også økonomiske årsaker til underforbruket. Mange peker på at tilskuddsgrensen er for lav, og trolig kan kunnskap om begrensede midler føre til at enkelte også lar være å søke.

Kostnader per prosjekt (kostnadsdekning)

Godt og vel halvparten av prosjektene har en total kostnad på under kr. 100 000, og en tredjedel på under 50 000. Dette må regnes som et relativt lave beløp sett ut fra de behovene vi ellers erfarer. Vår erfaring ut fra intervjuene er at total kostnad fort kommer over 100 000 kr.

En mulig forklaring på at prosjektkostnadene ikke er høyere, er at saker som har kommet så langt som til formell saksbehandling allerede har vært gjennom en forhåndsvurdering ("taus saksbehandling") der potensielle søkere blir informert om hvilke resultater som er realistiske å få ut av en søknad. Slik forhåndsinformasjon/-vurdering kan være positiv ved at det kan spare både søker og det offentlige for overflødig saksbehandling, men det har opplagt også en problematisk side, som skyldes at bruker og saksbehandler ofte ikke har lik informasjon om regler og muligheter i utgangspunktet.

Når vi ser på tilskuddets dekningsgrad, befinner de fleste seg i hovedsak i ytterpunktene: Det vanligste er at tilskuddet dekker enten en liten andel (under 24 % av total kostnadene) eller at det dekker det meste eller alt (over 75 % av total kostnadene).

Materialet viser en tydelig negativ statistisk sammenheng mellom prosjektenes total kostnad og andel av prosjektet dekket av boligtilskuddet, noe som tyder på at beløpsgrenser bestemmer tilskudds-størrelsen i større grad enn utbedringsbehovet/-omfanget. Dette er kanskje ikke overraskende ut fra regelverket, men ut fra risikobetraktninger for den enkelte familie skulle man forvente at sammenhengen var den motsatte. Jmfør også kommunene, som gir uttrykk for at beløpsgrensen på 40 000,- er for lav.

Behovsprøving

To av tre kommuner legger stor eller avgjørende vekt på lav inntekt i saksbehandlingen. Store kommuner vektlegger inntekt noe mer enn små kommuner. Små kommuner vektlegger derimot foreldrenes situasjon noe mer enn store kommuner. Små kommuner kan altså synes å ha en mer "sosial" profil, der sosialkontor behandler søknader; man tar mer hensyn til familiemessige forhold i behovsvurderingen; og det kan også se ut til at man der finansierer prosjekter som strekker seg over tid (har svart relativt ofte at de opplever årsbudsjettering som et problem i forhold til langsiktige prosjekt).

Kommunene er delt i synet om rettighet versus behovsprøving, men en noe større andel (omtrent halvparten) mener ordningen bør være en rettighet, og ikke

behovsprøvd som i dag. Det er særlig de store kommunene som tenderer til å være uenig i at tilskuddet bør bli en rettighet.

Informasjon om ordningen

En tidligere undersøkelse om boligtilskuddet mer generelt (Bliksvær 2002) viste at informasjonsspredning om boligtilskuddet ofte kom gjennom personer som potensielle brukere møtte i det daglige. Dette bekreftes også delvis denne gangen, men kommunale internettsider ser samtidig ut til å ha blitt en stadig viktigere informasjonskanal. Kommunene mener samtidig at informasjon til potensielle brukere er et av de viktigste forbedringspunktene i ordningen.

Det er behov for å se nærmere på prosjekteringstilskuddet. Enkelte har behov for mye hjelp fra fagekspertise, andre mindre. Nivået på beløpet må stå i forhold til de kompliserte utbedringsbehov mange med familier med funksjonshemmet barn har. Det er også viktig at det gis rom nok til at langsiktige løsninger kan planlegges mht barnets og familiens utvikling over tid.

3. DELSTUDIE 2: INTERVJU MED SAKSBEHANDLERE OG ERGOTERAPEUTER

I forrige kapittel fikk vi et innblikk i hva saksbehandlerne i kommunene kunne si om ordningen på bakgrunn av spørreskjemaundersøkelsen. I dette kapitlet skal vi gå dypere inn i problemstillingene gjennom intervjumaterialet med et lite utvalg⁵ saksbehandlere og noen ergo/fysioterapeuter⁶. Her skal vi se litt nærmere på den praksis som utøves i kommunene og den variasjon som framtrer. Gjennom dette materialet ser vi også at det er noen dilemma knyttet til ordningen.

3.1 FAKTA OM ORDNINGEN

Boligtilskudd til tilpasning har gjennomgått en rekke endringer over tid. Den siste endring var at beløpsgrensen for tilskuddet ble hevet fra 20.000 til 40.000 så sent som i 2006. Et annet forhold som er verdt å nevne her, er muligheten til å kombinere ulike ordninger og at boligtilskudd til etablering og boligtilskudd til tilpasning er samlet i et felles sett av retningslinjer (HB 8.B.1). Husbanken publiserer separat statistikk for ordningene. Her synes det imidlertid å være slik at dersom en sak har fått midler på grunnlag av begge ordningene, vil den bli registrert mot den ordningen som står for det største beløpet. Dermed vil noen av sakene som gjelder tilpasning forsvinne i statistikken. Dette er en av de tilbakemeldingene vi har fått fra saksbehandlerne, noe som bidrar til at statistikken over tilskuddene kan være noe mangelfull.

3.2 INFORMASJON OM TILSKUDDORDNINGEN

Kommunene er generelt sett ikke spesielt aktive når det gjelder å informere om de ulike støtteordninger som eksisterer. Informasjonen er i stor grad reaktiv og kommer som et resultat av forespørsler. Noen har ikke utadretta tiltak overhodet, andre annonserer, da gjerne sammen med annen kommunal informasjon. Det kommunale hjelpeapparatet har også en viktig rolle, gjennom ergoterapitjenesten og hjemmesykepleien.

---

⁵ Vi har gjennomført intervju med saksbehandlere i åtte kommuner, og i tillegg har vi intervjuet fem ergoterapeuter.

⁶ For enkelhets skyld vil vi bruke fellesbetegnelsen ergoterapeuter. I intervjumaterialet er det en fysioterapeut og de øvrige er ergoterapeuter.

Det kommer fram at det varierer hvilken informasjon som gies, hvem som har ansvar eller føler ansvar for informasjon og hvor folk får tak i informasjon. Et fellestrekk er at den informasjon man spør etter eksplisitt, får man. Utfordringen er i større grad knyttet til det man kan kalle en aktiv informasjonsstrategi.

3.2.1 Ergoterapeutenes rolle

Flere av familiene viser til at ergoterapitjenesten ofte har en viktig rolle når det gjelder å informere om mulighetene som eksisterer. Familiene har gjerne en veletablert kontakt med ergoterapeut. I alle tilpasningssaker er ergoterapeut på hjemmebesøk. De bidrar til å gi råd og veiledning om hvilke muligheter og løsninger som kan være gunstige. Hovedoppgaven knyttes til det praktiske med boligen. Råd om økonomiske muligheter varierer. Her vil vi påpeke at ergoterapeutene ikke har noen plikt til å informere om ulike støtteordninger.

Brukerne har også ulike behov når det kommer til informasjonsaspektet om tilskuddordningene. Mange vet om det på forhånd, mens for noen aktualiseres mulighetene i det behovet og planene for tilpasning begynner å tegne seg.

3.2.2 Mulige bedringer i informasjonsstrategien

Et fellestrekk for fortellingene om informasjon, er at informasjonen framstår som noe tilfeldig. Selv om de fleste får informasjon via kommunalt hjelpeapparat, eller annonse i avisen og på Internet, fremtrer det i liten grad noen egen informasjonsstrategi gjennom intervjumaterialet. Man kan kanskje påstå at i liten grad er en gjennomtenkt bevissthet knyttet til det å nå ut. Det skal også sies at kommuner lar være å informere aktivt fordi potten er så liten, at de ville måtte gi atskillig flere avslag dersom de hadde fått mange flere søkere, noe som kan føles som å tilby noe som ikke er reelt.

Et unntak, er en kommune hvor har de fokusert spesielt på informasjon gjennom et eget prosjekt. Her er det laget egne informasjonsbrosjyrer. Det er også igangsatt et samarbeid med ergoterapitjenesten, der det er tenkt at denne skal stå for informasjonen og hovedkontakten med foreldre når det gjelder dette feltet.

Et synspunkt som kom fra en av ergoterapeutene, var at andrelinjetjenesten burde hatt en mer aktiv informasjonsstrategi. De fleste foreldre med funksjonshemmede barn har et opphold på en spesialinstitusjon eller er i kontakt med spesialister i forbindelse med funksjonshemmingen. På disse institusjonene burde de hatt en egen informasjonstjeneste som kunne opplyst om de rettigheter og muligheter som ligger i offentlige støtteordninger.

Det er også flere i intervjumaterialet som har nevnt mer aktiv informasjon som et ønske, både fra hjelpeapparatet og fra foreldrenes side. En saksbehandler i en liten kommune nevnte også at det hender hun aktivt oppsøker familier hun vet har behov. I den sammenheng bistår hun både mht å informere om muligheter og i det praktiske arbeidet med å fylle ut skjema og informere om den dokumentasjon de må skaffe til veie.

3.2.3 Informasjon som veiledning

Vi har nå sett på informasjon om ordningen med tanke på kjennskap til den. Et annet viktig felt for informasjon dreier seg om den veiledning og den informasjon de får om mulighetene når de har oppsøkt saksbehandler. Her er vårt inntrykk at det informeres en god del før søknaden sendes. Hos saksbehandler får foreldrene i stor grad vite hva de kan søke om og hva som trengs av dokumentasjon. Saksbehandlerne sier at mange er innom kontoret og forhører seg før de sender en søknad. På den måten gir de også hjelp i prosessen til familiene som søker. Hvor aktiv saksbehandler er i prosessen synes imidlertid å variere. Noen nøyer seg nok med å informere nøyaktig om behov i forhold til søknaden. En vi snakket med bisto nærmest direkte i forhold til utfylling av søknad. Dette er også noe ergoterapeutene kan bistå med. Noen saksbehandlere ga tilbakemelding om at de ikke driver med økonomisk rådgivning, mens andre sa at de gjorde det hvis ønskelig.

Ser vi på ergoterapeutenes tilbakemeldinger, tyder de på at det varierer hvor mye hjelp familiene trenger. De ressurssterke klarer i stor grad å drive prosessene selv, mens andre trenger hjelp til det meste. Her er det stor variasjon i hva folk trenger. Vårt inntrykk er at ergoterapeutene bistår i forhold til det behovet de oppfatter at familien har. Dette gjelder dels også saksbehandlerne, men vårt inntrykk er at ergoterapien er nærmere familien i denne sammenheng og har tettere kontakt med dem over tid, slik at det nok er enklere både for familien å spørre de, samt for ergoterapeuten å se behovet.

3.3 KOMMUNENES PRAKTISERING AV REGELVERKET

Her skal vi se på hvordan de intervjuede kommunene praktiserer regelverket, blant annet i forhold til tilskuddstørrelse og behovsprøving i praksis. Vi skal se litt på total kostnader pr prosjekt og hva som gis i tilskudd, samt ulike kombinasjoner med andre finansieringsordninger.

Et slående trekk er at det er stor variasjon i praksis mellom kommuner. Det kan synes som regelverket fra Husbanken åpner for lokal tilpasning i så stor grad at det blir opp til den enkelte kommune hvordan praksis skal være hos dem.

Ut fra de intervju vi har gjort, har vi et klart inntrykk av at hvor stort tilskudd som gis i ulike kommuner varierer en god del. Det er mulig å skille kommunene i to grupper. I den ene gruppen er de kommuner som ikke gir mer enn beløpet som er fastsatt fra Husbanken på kr 40.000. Her har vi også inntrykk av at noen forholder seg til den gamle grensen på 20.000. I den andre gruppen er kommuner som gir større tilskudd, opp mot 300.000, kanskje over, men de fleste ligger under 100.000⁷.

I en kommune begrunner saksbehandler tilskuddet ut fra det totale behovet og rammen fra Husbanken.

”Vi gir tilskudd fra 17-40.000, går ikke over den rammen. Det har ikke vært vurdert. Vi ønsker at så mange som mulig skal kunne få tilskudd, så når rammen er liten ønsker vi ikke å bruke mye av potten på få søknader.”

Av samme årsak kombinerer ikke denne kommunen de ulike ordningene fra Husbanken. De mener det kunne vært ønskelig å overføre mellom ordninger, men sier også at det er lite aktuelt siden det er knapt med midler innenfor disse også. Som vi vil komme inn på i neste kapittel, mener saksbehandler at det er lite aktuelt å kombinere med låneordninger fra Husbanken, fordi de stort sett vil få gunstigere lånevilkår i en privatbank.

Vi kan snakke om at det er ulik grad av kreativitet blant saksbehandlerne. Noen sier at tilbygg betraktes som en etablering, noe som gir høyere tilskuddmulighet, mens andre plasserer dette innenfor tilpasningsbegrepet, og dermed blir det et mindre tilskudd. Vi ser også at det kan være en diskusjon om tilskuddet går til foreldrene eller barnet, og om det går til sistnevnte, er det da barnets inntekt som er relevant for behovsprøving eller foreldrenes? Et annet spørsmål som kan stilles, er hvis tilskuddet følger barnet, hvordan blir det da dersom barnet søker om etableringstilskudd når det er blitt voksen og skal i egen bolig?

Det er liten tvil om at regelverket praktiseres ulikt i ulike kommuner. Dette har flere konsekvenser. For det første vil størrelsen på tilskuddet variere ut fra hvilken kommune du bor i. For det andre vil betydningen av din egen inntekt variere, siden behovsprøvingen praktiseres ulikt. For det tredje vil følelsen av urettferdighet og ulik behandling kunne gi en dårlig opplevelse for mange. Den enkelte vil høre hvordan det er i andre kommuner og føle at de er urettferdig behandlet. For det

---

⁷ Dette gjelder familier med funksjonshemmede barn. De som holder seg til den normerte grensen ser i stor grad bort fra prosjektets totalstørrelse, mens for de som gir mer, så vil det være en vurdering i utmålingen av tilskuddet.

fjerde vil dette igjen bidra til at brukerne kan føle at de ikke vet om de har fått det de har krav på. Ulik praksis kan med andre ord være med på å spre usikkerhet blant brukerne. En kommunal saksbehandler har opplevd reaksjoner på dette.

”Vi får reaksjoner på at vi er strenge, det kjem tilbakemeldinger frå brukerer som er godt kjent med praksis frå andre kommuner og som får informasjon frå de funksjonshemma sine foreninger. De forteller historier om andre som har fått tilskott, der de får tilbud om lån.”

Vi finner ulike årsaker, eller ulike begrunnelser for varierende praksis. Noen kommuner velger å følge regelverket, som vi kan knytte til to områder. Det ene er størrelsen på tilskuddet som varierer mye. Det andre området er behovsprøving i forhold til inntekt. En gjennomgående tendens er at blant de intervjuede kommuner, praktiseres behovsprøving atskillig lempeligere overfor familier enn overfor andre. Vi ser imidlertid en viss gradering her. I en kommune sier man at man ser bort fra familiens inntekt når det gjelder barn. Begrunnelsen ligger i at disse familiene har stor nok byrde fra før. Som regel har de ganske høye lån, og store belastninger generelt. Det er på den andre siden kommuner som praktiserer økonomisk behovsprøving nokså strengt, også overfor familier. I mellom disse to ytterpunktene er det kommuner som praktiserer behovsprøving også for denne gruppen, men ikke så strengt som for voksne funksjonshemmede.

Vi ser at saksbehandlerne skal balansere mellom flere hensyn, der hensynet til familien selvfølgelig er viktig. I tillegg er det hensynet til regelverket, at skjønn blir praktisert på en måte som ligger innenfor dette, og at ikke avgjørelser skaper en presedens for senere saker som er vanskelig å forsvare. Generelt for ordningen gjelder det at man ikke skal finansiere ren oppussing. Her fikk vi inntrykk av at en del saker, spesielt tilknyttet eldre søkere gjerne ligger i grenseland. Tilpasningsaker kan også bidra til en generell verdiøkning av boligen, noe som ikke er husbankordningenes hensikt og som dermed utgjør et hensyn saksbehandlerne må ta i tilskuddsaker. Så skal boligen være innenfor en nøktern standard. Dette er hensyn alle tar, uavhengig av hvorvidt rammen fra Husbanken er tilstrekkelig eller ikke.

De ulike praksiser har en begrunnelse som kan forsvares ut fra de ulike ståsted og vektlegginger som gjøres. For de som følger normen ser vi at de midler kommunen får fra Husbanken til de ulike formål ikke strekker til, kommunen er nødt til å prioritere. De som derimot gir mer i tilskudd enn normen, synes å ha en romsligere pott enn de øvrige. Hva dette skyldes er derimot ikke godt å si. Etterspørselen er på mange måter mer i tråd med tilbudet, enn der etterspørselen overgår tilbudet.

3.4 SAKSBEHANDLING

I dette avsnittet skal vi se på saksbehandlingspraksis ut fra saksbehandlerens perspektiv. En viktig innfallsvinkel er hvordan de løser saker blant annet gjennom kombinasjon med andre finansieringsordninger, enten fra Husbankens ordninger eller andre kommunale ordninger.

Saksbehandlingsprosessen i seg selv virker å være grei. I noen kommuner synes det som saksbehandler alltid er på et hjemmebesøk for å se på boligen. Ergoterapeut er involvert i tilpasningen og kommer med råd og veiledning i forhold til hva som er mulig av løsninger, hva som er lurt og hva foreldrene skal tenke på i forhold til barnets utvikling videre.

Det varierer veldig hvor lang tid et prosjekt tar fra start til ferdigstillelse. Hovedinntrykket var imidlertid at saksbehandlingen ikke tar spesielt lang tid, men at årsaken til at det kan drøye ligger mer i kapasiteten hos foreldrene. Disse må være byggherre, planlegge og hente inn anbud og håndverkere selv. Mange ønsker også å gjøre ting selv, noe som vil bidra til å få kostnadene ned.

Flere av dem vi spurte av saksbehandlere og spesielt ergoterapeutene, fremhever at tidsperspektivet i stor grad avhenger av foreldrenes økonomi og av deres overskudd i forhold til det å drive prosessen. Saksbehandlingen i det offentlige fungerer ikke som en propp i dette systemet. Derimot kan tilgang til tomt og muligheter til ombygging være en bøyg i noen sammenhenger.

Vi spurte saksbehandlere om når foreldre begynner å tenke på tilpasning. De fleste av saksbehandlerne sier at det varierer, nærmest fra de som begynner når barnet er født, til godt opp i tenårene. For de som gjør dette etter hvert, har det med å gjøre at de enten venter til barnet er så tungt at de ikke klarer mer, eller at kostnaden er så stor at de kvier seg. Hverdagen er så slitsom at de må ha overskudd til å gjøre det. Men det kan synes som mange begynner når barnet blir tungt å bære, eller når hjelpemidler begynner å kreve mye plass.

Mange foreldre utsetter tilpasningen til det er helt nødvendig. Spesielt ergoterapeutene trekker fram at disse foreldrene sliter mye. Det kan være at foreldrene ikke har overskudd, Det kan også være økonomiske årsaker. Og det kan være at de håper på bedring i tilstanden – tre grunner til at det tar tid før de kommer i gang.

3.5 SAMARBEID MELLOM ULIKE AKTØRER

I disse sakene er det flere instanser som er aktuelle i ulike former for samarbeid. Dette henger også sammen med det omfattende hjelpebehovet denne gruppen har. Vi skal trekke fram noen av disse samarbeidsrelasjonene her.

Ser vi på saksbehandlerne i kommunen, forvalter disse en ordning på oppdrag fra Husbanken. Vi har derfor spurt om samarbeid med Husbanken, innbefattet råd og veiledning. Hovedinntrykket er at samarbeidet med Husbanken oppleves som bra av saksbehandlerne. Har de behov for råd og veiledning oppleves denne som grei. I den grad det framkommer kritikk, går det gjerne på at det ikke er mulig å arbeide med prosjekt over flere år uten at de blir økonomisk ”straffet”. Bruker ikke kommunen rammen et år, reduseres den året etter. Det tas ikke hensyn til at prosjekt kan planlegges over tid, slik at tildelingen forskyves. Saksbehandlere har også nevnt at det ikke er så mye kontakt med Husbanken i forhold til enkeltsaker, men mer mot generell dialog og rådgivning i forhold til kommunene.

En annen samarbeidsrelasjon som er viktig for tilpasningssaker, er samarbeidet med ergoterapitjenesten. Denne er sentral i de fleste saker, og ergoterapeutene bistår i forhold til utarbeiding av behov og muligheter. For prosjekterings-tilskuddet, er det ergoterapeutene som skal skrive under på dette først, før det går til saksbehandler som påtegner søknaden. Et generelt inntrykk fra intervjuene er at samarbeidet mellom saksbehandlere og ergoterapien går greit. Det er imidlertid ergoterapeuter som mener saksbehandlerne kunne gi beskjed om hvordan de vurderer prosjektet på et tidligere stadium slik at det ikke brukes unødig mye ressurser på noe som ikke blir akseptert.

”Vi kan savne at Husbanken går inn på et tidligere stadium og sier i fra om at prosjekt blir for store og for dyre i forhold til støtte. Jeg har opplevd at det er gjort en masse arbeid med utredning og prosjektering, så når søknaden er sendt har familien fått beskjed om at det er for omfattende. Her mener jeg de kunne fått beskjed tidligere, så de har spart en del unødig arbeid.”

I noen kommuner synes det som samarbeidet er formalisert. En kommune har tatt noen grep i forhold til informasjon, der man har overlatt informasjonsansvaret til ergoterapitjenesten i den hensikt å få bedret informasjonstjenesten. En annen kommune har opprettet en bostedsgruppe som består av saksbehandler, ergoterapeut og en fra teknisk etat. Gruppen ser på hvilke løsninger som er mulige å få til og har oversikt over de ulike saker i forhold til framdrift og økonomi. De drar også på befaring for å se på mulige løsninger. Kommunen mener at denne

gruppen har ført til at de får en bedre behandling av disse sakene, og at løsningene som velges blir mer helhetlige. Baksiden kan være at prosjektene tar noe lengre tid fordi man legger vekt på helhetlige løsninger, og ikke bare griper fatt i det umiddelbare behov.

I mange tilpasningssaker er det behov for hjelpemidler. I den sammenheng er også hjelpemiddelsentralen involvert. Det rapporteres om at samarbeidet med denne er greit. I noen kommuner er det noe ventetid på å få de nødvendige hjelpemidler, slik at dette blir en del av prosjekttiden. De fleste rapporterer om at dette går relativt fort, men det er også rapportert om ventetid der på et halvt år, noe som kan sies å være ganske lang tid.

Vi har også spurt om hvordan individuell plan fungerer i denne sammenheng. Tanken bak var at arbeidet med individuell plan og involvering av instansene her, kunne bidra til at familien fikk avløsning i forhold til arbeidet med tilpasning av huset. Inntrykket vi sitter igjen med, er imidlertid at dette ikke er tilfelle. For det første er det varierende hvor godt dette systemet fungerer. Blant annet er det varierende hvordan de enkelte aktører griper ansvaret de har gjennom planen. Siden det ikke følger ekstra ressurser med til dette arbeidet, kan det også få preg av ”andrehåndsarbeid” og en viss tendens til pulverisering av ansvar. For det andre er det gjerne slik at når situasjonen er gjennomgått og planen lagt, sitter ikke foreldrene og venter på at ting skal skje. De griper gjerne fatt i ting selv.

3.6 AVSLAG OG KLAGE

I dette avsnittet vil vi gå inn på hva saksbehandlerne sier om avslag og klager. Vi så i forrige kapittel at det gis få avslag i disse sakene. Etter intervjuene har vi et klart inntrykk av at den viktigste sliingsprosessen skjer før søknad. Mange kommer innom og hører om hva som er mulig, og får hjelp til søknaden. I denne dialogen med saksbehandler virker det som foreldre vil få grei beskjed om hva som er mulig å få.

Vi finner hovedsakelig to årsaker til avslag. Avslag begrunnes primært i regelverket. Her er det snakk om økonomisk behovsprøving, og det er et spørsmål om å ikke skape presedens for senere saker. I kommuner der potten er knapp, meldes det om avslag på grunn av mangel på penger. Det vi antar er at regelverket praktiseres strengere der potten er atskillig mindre enn søknadsstørrelsen.

En saksbehandler nevner en klage de har gående. Denne kan illustrere forskjellen mellom regelverket og hva som oppleves som rimelig, eller rettferdig for søkerne.

”Det er en søker som er bitter over å måtte dekke merkostnader som han uskyldig er blitt påført. Vi føler at vi har opptrådt korrekt i forhold til det regelverket vi har, og den praksis vi følger.”

En annen saksbehandler uttrykker noe av det samme i forhold til hvordan det oppfattes fra noen foreldre:

”Mange foreldre har sterke forventninger om hva det offentlige skal hjelpe til med, som en slags kompensasjon for å ha barnet hjemme. De føler ikke at det er rettferdig at de skal ta hele kostnaden som de ikke ville hatt hvis barnet var friskt”.

Dette er en problemstilling som er relevant i forhold til hvordan slike ordninger skal fungere. Slik det er nå, er det opp til den enkelte kommune hvordan de praktiserer regelverket, noe som dermed gir ulikt utslag for den enkelte familie.

Dersom det kommer klage går denne til behandling i en egen klagenemnd, eller til politisk behandling. En av saksbehandlerne nevnte at det kan være greit å få en politisk avklaring av hvor grensen skal gå i saker der det hersker en viss usikkerhet. Som en saksbehandler sa til dette spørsmålet om klager:

”Vi prøver å finne løsning før klagebehandling. Men av og til er det ønskelig å prøve saker overfor politikerne for å få signaler derfra om hvor grensen for ”særlige grunner” skal gå. Her kan det være ulike oppfatninger mellom saksbehandler og klient”.

En annen årsak til at det er lite klager og også få avslag, kan være at i mange kommuner er potten så liten at egenandelen er stor, dermed er det denne som forhindrer foreldre fra å søke, ikke mangelen på tilskudd. Det kan også være at regelverket er såpass uklart at også klagegrunnlaget blir uklart. Disse elementene er ikke noe vi har undersøkt eksplisitt, men resonnementet kan underbygges av det som fremkommer gjennom datamaterialet samlet.

3.7 SYNSPUNKTER PÅ ORDNINGEN

Her skal vi ta fram noen synspunkter på ordningen fra saksbehandlerne og ergoterapeutene. Vi spurte flere om de hadde noen formening om tilskuddet burde vært en rettighet eller ikke. Det er kanskje grunn til å anta at saksbehandlers meninger til en viss grad avspeiles i praksis. Et synspunkt på rettighet eller ikke, er

at det er vanskelig i forhold til at rammen fra Husbanken er konstant. Dermed vil en rettighet for noen kunne gå uforholdsmessig ut over andre grupper som kommer inn under samme tilskudd, men som ikke har det som en rettighet.

I hovedsak mener saksbehandlerne at regelverket er greit. Det er såpass romslig at det gir rom for lokale variasjon og tolkning, samt at flere kommuner har utarbeidet egne retningslinjer. Problematiske sider ved dette er i stor grad knyttet til forskjellsbehandling av brukere avhengig av hvor du bor.

En ergoterapeut nevnte at regelverket eller praktiseringen av dette ikke er konsistent i forhold til hvor mange tilpasningstilskudd det er mulig å få. Hun hadde vært borti saker det tilskudd hadde blitt gitt til flere ulike tilpasninger, behov som hadde oppstått etter hvert.

Et hovedinntrykk er at saksbehandlerne i liten grad har sterke synspunkt på ordningen. Mange synes generelt ting er greit. Men det er jo en del variasjon i praksis som tilsier at regelverket har visse uklarheter, noe som antakelig gir seg størst utslag for brukerne. Vi finner jo egentlig stor grad av lokal tilpasning til regelverket. Potten kommunen får tildelt er kanskje et større problem.

En ergoterapeut kommer også inn på problemstillingen knyttet til barn som er blitt voksne og fremdeles bor hjemme:

”Et annet felt er det vi kan kalle gråsoneproblematikk som gjelder barn som er blitt 18 år, og som foreldre ønsker at skal bli boende hjemme. Flytter den nå voksne ungen ut, er det en rekke støtteordninger. Disse får ikke familien tilgang til så lenge den funksjonshemmede bor hjemme. Mange foreldre finner dette urettferdig, de føler de hjelper staten mye ved å ha barnet boende hjemme fortsatt, men får altså ikke noe igjen for det”.

3.7.1 For de over 60?

En saksbehandler mente det ofte er de over 60 som kommer inn under ordningen, der det ofte er snakk om mindre utbedringer. Ser vi på størrelsen på tilskuddet og den behovsprøving som i utgangspunktet ligger til grunn, kan man tendere å være enig. Et beløp på 40.000 synes å være mer tilpasset de som har behov for å fjerne noen dørstokker og andre endringer av tilsvarende art. Tilskuddets størrelse synes ikke å være tilpasset situasjonen for de familier vi har konsentrert dette arbeidet omkring. For de fleste er det snakk om atskillig mer omfattende utbedringer enn det 40.000 vil kunne dekke. Den økonomiske behovsprøvingen gjør også at mange foreldre samlet har for høy inntekt til at de egentlig kommer inn under ordningen.

På grunn av at saksbehandlerne praktiserer dette mer lempelig, er resultatet gjerne at foreldrenes økonomi spiller inn, men sjelden utelukker tilskuddmuligheten.

Et spørsmål som kan være relevant å stille, er om familier her presses inn i en ordning som egentlig er utformet for en helt annen gruppe, nemlig de eldre som begynner å få bevegelsesproblemer.

3.8 OPPSUMMERING

I dette kapitlet har vi tatt for oss saksbehandlerne praksis og opplevelse av de utfordringer og variasjoner familiene står overfor, samt inkludert erfaringer og synspunkter fra ergoterapitjenesten som ofte ser dette mer helhetlig fra familiens ståsted. Selv om saksbehandlerne i hovedsak har stor innsikt i, og forståelse for foreldrenes situasjon, kan deres innsikt være begrenset til dette feltet, mens ergoterapien har et mer helhetlig innblikk i familiens totale situasjon. Vi mener derfor at intervju med disse har gitt verdifull tilleggsinformasjon i denne sammenheng.

Det er flere karakteristika som fremtrer i det bildet som tegnes. Et første slående trekk er variasjon. I de relativt får kommuner vi intervjuet, ser vi tydelig tendens til varierende praksis. Når det er sagt, er det likevel viktig å poengtere at det er en god del likhetstrekk og at variasjonen går langs bestemte dimensjoner.

- Variasjon i tilskuddets størrelse

Noen kommuner gir det øvre grense for tilskuddet tilsier, mens andre har gått utenfor rammen, spesielt når det gjelder denne gruppen. Dette har til en viss grad sammenheng med hvorvidt kommunen betraktet potten fra Husbanken som tilstrekkelig, eller hvorvidt man var nødt til å prioritere på grunnlag av tilskuddsrammen.

- Ulike grad av behovsprøving

Vi ser også at behovsprøving generelt sett praktiseres noe lempeligere overfor denne gruppen enn overfor voksne funksjonshemmede. Vi har vært i kontakt med kommuner som ser bort fra foreldrenes økonomi, der man ser det slik at tilskuddet gis til barnet, ikke til de voksne i familien. Andre kommuner praktiserer det slik at familiens økonomi tas i betraktning, men at behovsprøvingen i forhold til økonomi ikke praktiseres like strengt som for andre. Generelt sett behandles familier med funksjonshemmede barn mer lempelig enn andre søkere.

- Tilfeldig informasjon om ordningen

Her ser vi også at det varierer i forhold til hva som gjøres fra det offentlige. Fra at man ikke informerer, via annonse i avisen, til at man faktisk går aktivt ut. En av dem vi snakket med i en småkommune oppsøkte familier som hun visste hadde behov.

- Tidshorizonten på prosjekt avhenger i stor grad av familien

Det er ulike årsaker til at prosjektene tar tid. Dette ligger i liten grad hos saksbehandler, men i større grad hos familien selv. Både saksbehandlere og ergoterapeutene trekker fram at familiene har mye å stri med generelt sett. De må i stor grad ordne ting selv. Det er mange offentlige kontor som de skal innom i forbindelse med diverse behov. Hverdagen er anstrengende og slitsom, dermed kutter de ned der de kan i forhold til hva de bruker krefter på. Ergoterapeutene har også snakket om at det er en sorg for familiene og mange vil kanskje unngå i det lengste å gjøre noen tilpasninger, de håper kanskje på en forbedring i tilstanden.

- Forhåndssiling bidrar til få avslag og klager

Det er få avslag og klager fra denne gruppen. Gjennom informasjon og veiledning fra saksbehandler forut for søknaden, synes det som det skjer en siling av søknader slik at de som søker får tilskudd. Vi ser også at det store tolkningsrommet for regelverket kan bidra til en del usikkerhet som kan gi utslag her.

Samlet ser vi at det er stor variasjon i hvordan tilskuddet fungerer og blir praktisert. Det kan være grunn til å tro at verken regelverk eller tilskuddets størrelse er tilpasset denne gruppen. Dermed får vi en stor variasjon med hensyn til hvordan dette faktisk blir praktisert. Den lokale tilpasningen blir dels stor. utfordringen blir at muligheten for den enkelte familie blir avhengig av hvor du bor og hvordan kommunen praktiserer tilskuddet.

Flere av dem vi snakket med, også innenfor bistandsapparatet, tenderte mot at tilskuddet burde vært en rettighet for denne gruppen. Men at det må være en avveining mot det som kan sees på som en ren verdiøkning og nødvendig utbedring. Her så vi at noen kommuner binder tilskuddet et visst antall år, med en planmessig nedskrivning⁸.

---

⁸ Gjelder trolig større tilskudd, da tilskudd på under kr 40 000,- i følge regelverket ikke kreves tilbakebetalt.

Jevnt over nevner spesielt ergoterapeutene og noen av saksbehandlerne at utfordringene for disse familiene er store og hverdagen tøff. Det burde vært gjort ting for å lette denne. Vi kommer nærmere inn på dette i avslutningskapitlet. Men først skal vi i neste kapittel se på foreldrenes egne fortellinger.

4. DELSTUDIE 3: INTERVJU MED BRUKERE AV ORDNINGEN: FAMILIER MED FUNKSJONSHEMMEDE BARN

4.1 INNLEDNING

Delstudien blant familier med funksjonshemmede barn som har søkt om boligtilskudd til tilpassing, skal bidra med svar i forhold til disse temaene:

- Behov for tilpasning
- Informasjon om ordningen med boligtilskudd til tilpasning
- Råd og veiledning i planleggingsperioden
- Hvordan fungerer saksbehandlingen?
- Hvilke økonomiske implikasjoner har tilskuddet hatt for familien?
- Bruk av andre virkemidler i tillegg til tilpasningstilskudd
- Boligtilskudd til tilpassing, sett i forhold til alternative bolig- og omsorgsmessige ordninger
- Hvordan fungerer tilskuddet i forhold til den enkelte families behov?

I det videre presenterer vi tematisk materialet fra intervjuene med familiene. Vi legger vekt på å få fram familienes opplevelser og vurderinger av møter med hjelpeapparatet i forbindelse med tilpasning av bolig. Samtidig er vi opptatt av å formidle den helheten slike enkeltordninger inngår i, gjennom å vise hva som preger familiens helhetlige livssituasjon. Avslutningsvis summerer vi opp hovedtrekkene i dette materialet, og relaterer disse til spørsmålene ovenfor.

4.2 "Å LEGGE BEST MULIG TIL RETTE"- OM ULIKE BEHOV FOR TILPASNINGER AV BOLIG

Familiene som har tatt kontakt med oss, representerer bredde når det gjelder behov for fysiske tilpasninger i bolig. Noen har barn med funksjonshemminger som skaper behov for mindre, og til dels avgrensede tilpassinger. Dette kan dreie seg om å bygge om og endre funksjonen til rom, slik at en skaper et enkelt og funksjonelt bad for et barn som lett blir avledet og har stort behov for ro. Andre eksempler på avgrensede tilpassinger er familien som har et barn med epilepsi, der det var viktig å skape ro rundt barnet gjennom å skille mellom lekerom og soverom. En tredje familie har behov for et mer funksjonelt og anvendelig bad,

med hev- og senkbar innredning, som bidrar til å gjøre barnet mer selvstendig og selvhjulpent, i tillegg til massasjebadekar som øker barnets bevegelighet.

Andre familier, med multifunksjonshemmede barn, har langt mer omfattende behov for tilpasning av bolig. Å ha en bolig på et plan, er for mange en forutsetning. Andre har mer spesialiserte behov for tilpasset bolig med varme i golv, spesielt ventilasjonsanlegg, skyvedører og skilsikre golv. Skinner for takheis, forsterkede vegger og spesialbygde bad er andre behov som denne gruppen funksjonshemmede har. I denne gruppen finnes også barn med døgnkontinuerlig hjelp, slik at boligen også må tilpasses personale, og deres behov.

Familiene er i ulik fase av prosessen med å tilpasse boligen til barnas behov. Noen har allerede gjennomført tilpasningene, og har erfaringer fra denne prosessen. Andre er i gang med arbeidet, og en tredje gruppe har startet på planleggingen av tilpasninger.

4.3 "ET HUS ER MER ENN FIRE VEGGER MED TAK OVER"-OM FORSTÅELSEN FRA HJELPEAPPARATET FOR HELHETLIG FYSISK TILPASNING

Mange har fått bistand fra ergoterapeut, arkitekt, spesialsykehus eller andre deler av helsevesenet i arbeidet med å definere behov og tilpasse boligen til barnets behov. Andre har selv tatt ansvar, og stått for planlegging og utforming helt på egen hånd. En av foreldrene fikk denne reaksjonen fra den kommunale ergoterapeuten da han viste fram tegningene familien selv hadde laget for det nye huset: *"Dette er mye mer praktisk enn det jeg har sett arkitekter har tegnet"*.

En del av familiene har hatt mulighet til å gjøre nødvendige endringer i boligen de i dag har. Det kan innebære at en bygger om eller endrer eksisterende rom, eller at en velger å utvide boligen med tilbygg. For andre er behovet for tilpassing så stort at det krever en ny bolig. En familie hadde besøk av ergoterapeut, som konkluderte med at huset de bor i i dag *"ikke er ombyggingsbart"*. Huset er for gammelt, og lar seg ikke bygge om til de behovene familien har.

For familier i denne siste gruppen finnes det da to alternativer: kjøpe nytt hus med muligheter for nødvendige tilpasninger, eller bygge eget hus. Flere familier ønsker å bygge eget hus, blant annet fordi det skaper bedre muligheter for å ivareta barnets behov for tilpasninger. Utformingen av familiens hus kan da i større grad tilpasses barnets særskilte behov. En familie har brukt flere år på å lete etter passende tomt, og opplevde dette som svært frustrerende. Det var svært vanskelig å finne

kommunale tomter tilpasset deres behov når det gjelder tilgjengelighet, dvs muligheten for plant uteområde og å kunne kjøre helt fram til døra.

Andre familier med behov for bolig på et plan, opplever at de kommunale tomtene som er tilgjengelige er for små, og for kupert til at de er aktuelle å bygge på. Mange har behov for arealkrevende tilpassinger som f.eks rampe til rullestol. Noen familier bruker år på å lete etter passende tomt, andre gir opp, og velger å heller bruke tid på å finne en tilpasset bolig.

Enkelte av familiene har mange, ulike og tildels arealkrevende hjelpemidler. Det kan dreie seg om flere rullestoler med ulike bruksområder, treningsutstyr, pulk, tilhenger m.m. Noen velger å bygge et eget "hjelpemiddel-rom" som en del av boligen, andre finner dette for kostnads- og arealkrevende og velger å integrere dette i garasje. Felles for disse familiene er at de ikke opplever å møte forståelse hos det offentlige hjelpeapparatet for det ekstra arealbehovet som hjelpemidlene medfører.

En familie hadde en sterk opplevelse i møtet med det offentlige hjelpeapparatet. Tilpasningen av boligen medførte behov for omfattende drenering og opparbeiding av uteareal, noe som betydde store kostnader i tillegg til de øvrige boligmessige kostnader. Familien fikk god og nyttig hjelp fra boligavdelingen i kommunen, og utarbeidet i samarbeid med denne søknad om økonomisk tilskudd. Møtet med representanter fra Husbanken ble av familien opplevd som preget av krav, endringer og innsigelser fra det offentliges side. Familien opplevde å bli mistrodd om utbedringsbehovets omfang, og de høye kostnadene knyttet til grunnarbeid og utendørs tilpasning. Til tross for at familien hadde innhentet spesifiserte priser fra ulike firma på kostnader for dette arbeidet, ble ikke dette akseptert. Familien måtte lage nytt prisoverslag og dokumentere kostnader. Ved hjelp av prosjekterings-tilskudd og egne midler ble dette gjennomført. Etter at denne søknaden var sendt, kom det nytt brev fra Husbanken om å innhente nye pristilbud, fordi det ble stilt spørsmål ved omfanget av utbedringen og ved kostnadsberegningene.

4.4 OM ULIKE OPPLEVELSER I KONTAKTEN MED DET OFFENTLIGE HJELPEAPPARATET

Hvordan familiene får informasjon om de ulike tilskudds- og låneordningene knyttet til tilpasning av bolig, varierer. Noen får informasjon fra ergoterapeut, som ofte er den representanten for det offentlige hjelpeapparatet som er tidlig i kontakt med familien. Ergoterapeuten kan da fungere som familiens kontaktperson i forhold til det øvrige tjenestetilbudet i kommunen, og formidler informasjon og

videre kontakt. I flere tilfeller er også ergoterapeuten en ressursperson og pådriver i den videre planlegging og gjennomføring av tilpasninger i boligen. Andre deler av helsevesenet, som f.eks sykehus og deler av spesialisthelsetjenesten, bidrar også til å informere foreldre om disse ordningene. Ulike nettverk og interesseorganisasjoner er andre viktige kilder til informasjon. Flere foreldre deltar i nettverk på internett, som de opplever som svært nyttige og informative. Her kan de både få nøytral informasjon om ulike offentlige støtteordninger, og få råd og veiledning fra andre familier som har konkrete erfaringer med tilpasning av bolig.

En av familiene skaffet selv fram informasjon om ordningen med boligtilskudd, fant fram søknadsskjema på internett, og dro ned på kommunens boligkontor for å levere søknaden. Der fikk de beskjed om at søknaden var altfor mangelfull. Familien opplevde saksbehandleren som *”svært imøtekommende og hjelpsom – en av de personer som fortjener blomster”*. De fikk råd og veiledning i hvordan søknaden skulle utformes fullstendig. Disse rådene var helt konkrete, og dreide seg om hvilken dokumentasjon de måtte framskaffe, og hvordan regnskap og økonomioversikt skulle settes opp. I tillegg til å bidra med konkret hjelp til korrekt utfylling av søknad, viste saksbehandleren stor forståelse for deres livssituasjon og behov for tilpasning. Da den endelige søknaden var sendt, tok det 2-3 uker før den var ferdig behandlet. Familien var svært positivt overrasket, både over den raske saksbehandlingen, og over at kommunen var villig til å dekke de faktiske utgifter til tilpasningen.

En annen familie understreker *”at det er nyttig å selv vite hva du har krav på, sånn at du kan sette deg bedre inn i ordninger”*. Denne familien har opplevd at egen bakgrunnskunnskap har vært svært nyttig i møte med hjelpeapparatet. De tok først kontakt med den kommunale saksbehandleren, og fikk god og nyttig informasjon om støtteordninger. Familien har *”møtt mye velvilje fra Husbank og kommune. De har vært hyggelige, lett å få tak i, og vi er blitt behandlet med respekt”*. Gjennom søkeprosessen var de flere ganger i kontakt med kommune og regionkontor, og opplevde alltid å få hjelp.

Andre familier opplever ikke å bli møtt på samme måte, og synes det er vanskelig å selv skulle ha oversikt over ulike ordninger for tilskudd og lån. En av familiene sier det slik: *”Når det gjelder husbygging og tilpasning, så er det sånn: spør vi om vi har krav på en ting, så får vi svar på akkurat det. Vi får ikke vite noe utenom akkurat dette. Det er ingen helhetlig informasjon fra Husbanken eller kommunen”*. Noen familier må derfor være sine egne rådgivere og veiledere i forhold til det offentlige hjelpesystemet, og det er denne situasjonen som får en av foreldrene til å formulere seg slik: *”Jeg føler meg utdannet innenfor svært mange etater – og jeg*

vil jo bare være mor!” Mangelen på helhetlig informasjon om mulige støtteordninger oppleves som et problem av mange.

I tillegg er det slik at fysisk tilpasning av bolig involverer flere ulike offentlige instanser, siden det i mange tilfelle er snakk om både ombygging, hjelpemidler og tjenester. Det innebærer at familier møter både kommune, Husbanken og trygdekontor. I noen tilfeller oppleves dette som vanskelig: *”Det oppleves som at en må plukke sund livet sitt gang på gang. Vi må fortelle på nytt – og på nytt – og argumentere for de behova som vårt barn har. Det virker som om de bare stoler på leger som skriver ut en diagnose”*. Også her argumenterer foreldrene for behovet for helhetlig informasjon og veiledning.

4.5 ”LOKALBANKEN ER DET HUSBANKEN SKULLE HA VÆRT” - ULIKE MÅTER Å FINANSIERE TILPASNING AV BOLIG

Hvordan familier velger å finansiere tilpasning av bolig, varierer. Dels er dette knyttet til egen økonomi og omfanget av tilpasningen, men det er også knyttet til opplevelser i møtet med hjelpeapparatet og vurderinger av alternative finansieringsformer. Enkelte familier har valgt å finansiere den tilpassede boligen på samme måte som en ordinær bolig, det vil si med private lån. En av foreldrene sier det slik: *”Vi har finansiert huset vårt på helt ordinær måte, vi har lån i Husbanken, og vi har fått Start-lån – for andre gang”*. Noe av årsaken til at denne finansieringsløsningen er valgt, er at familien mener regelverket for støtte ikke er tilpasset deres behov. De har søkt om kr 40.000 i tilpasningstilskudd i tilknytning til opparbeiding av adkomst.

En annen familie, med omfattende behov for tilpasninger av bolig, var lenge i dialog med kommunen og Husbanken omkring ulike modeller for støtte og finansiering. Søkeprosessen ble opplevd som vanskelig og krevende, og da svaret på søknaden kom, ble det klart at utbedringslånet fra Husbanken ble fastsatt i henhold til en norm for godkjente kostnader. Dette medførte at dette lånet ville dekke bare ca 60 % av familiens finansieringsbehov. Familien fikk da behov for betydelig privat toppfinansiering. Siden Husbanken ville ha førsteprioritet i huset som panteobjekt, medførte dette at det den private toppfinansieringen ville være uten sikkerhet, og dermed være forholdsvis kostbar. Familien var ikke tilfreds med en slik løsning, og tok derfor kontakt med den lokale banken. Lokalbanken ga familien lån på hele beløpet, med en rente som familien mente var til å leve med. For familien ble dette en økonomisk sett gunstigere løsning enn de ville oppnådd ved å akseptere Husbankens tilbud om delfinansiering i kombinasjon med privat toppfinansiering.

Andre familier opplevde at søknaden til kommunen førte til fullfinansiering av utgiftene til en mindre omfattende tilpasning. *”Vi leverte oversikt over egen økonomi, men saksbehandler så bort fra denne”*. Familien opplevde at det ble tatt hensyn til argumentet om at dersom de hadde måttet finansiere ombyggingen selv, ville det gått på bekostning av andre ting.

En annen familie viser til at de i kontakten med kommunen møtte en saksbehandler *”som var ryddig og grei”*, og som ba de om å føre regnskap og ta vare på kvitteringer underveis i byggeprosjektet. Familien fikk 300.000, og sier at saksbehandler fortalte dette: *”Han måtte sloss for at vi skulle få så mye på grunn av husstandens inntekt”*.

Omfattende tilpasninger av boligen har også en annen type økonomiske konsekvenser. En familie som har spesialbygd sin bolig i forhold til barnets behov, sier det slik: *”Ombyggingene har ført til en minusverdi på huset på 500.000. Det vil koste mye å tilbakeføre huset fra institusjonspreget. Det er ikke attraktivt for normalt fungerende”*. Sett i et slikt lys, oppleves tilpasningen av boligen som dobbelt belastende i økonomisk forstand. For det første medfører det økte kostnader knyttet til tilpasning, der familien må bære en del av kostnadene selv. I tillegg bidrar tilpasningene til å redusere husets markedsverdi.

Kompliserte skatteregler knyttet til mulighetene for avskrivning av utgifter, er et annet forhold som familier er opptatte av. Slik de oppfatter denne ordningen, representerer det muligheter for skattefradrag, men bare dersom ombyggingen ikke medfører verdiøkning. Spørsmålet foreldre stiller, er da: *”Hvordan i all verden skal vi få dokumentert at merverdien ved ombygging faktisk er negativ? Hvem er det som vil betale ekstra for et hus med skinner i taket og ekstra bredt bad?”*

4.6 ”VI HAR MER ENN NOK MED Å KLARE HVERDAGEN” – OM ARBEIDSLIV, HJEMMELIV OG ØKONOMISKE KONSEKVENSER

Arbeidet med å tilpasse boligen til det funksjonshemmede barnets behov, er en omfattende oppgave for familien. Det dreier seg både om å skaffe informasjon om offentlige støtteordninger, undersøke alternativ finansiering og vurdere egen økonomisk evne. I tillegg må familien lede planleggingen av byggeprosjektet, og i noen grad bidra med betydelig egeninnsats i selve gjennomføringen av utbedringen. For mange familier blir arbeidet med å avklare finansieringen opplevd som det mest krevende: *”Det er mye arbeid med å få på plass det økonomiske”*.

For familiene er det en nær sammenheng mellom arbeidsliv og hjemmeliv, mellom de omsorgsforpliktelser de har i hjemmet, og de muligheter de har for å være yrkesaktive, og dermed i stand til å skaffe en inntekt som kan betjene de lån som er nødvendige for tilpasning av bolig. Flere gir uttrykk for at dette bidrar til at de jobber mer enn de burde, sett i forhold til omsorgsarbeidet i hjemmet: *"Vi jobber begge 100 %. Jeg burde ikke jobbet mer enn 70 %"*. Mange av familene har, eller arbeider for å få omsorgslønn, slik at det er mulig å redusere deltakelsen i arbeidslivet uten at det har for store økonomiske konsekvenser. Andre familier har valgt å etablere sin egen arbeidsplass, for å kunne tilpasse arbeidstid til det funksjonshemmede barnets behov.

Familiene lever i en krevende hverdag, og en av foreldrene beskriver det slik: *"Foreldre med funksjonshemmede barn har ikke samme evne til å yte i arbeidslivet, på grunn av alt de har hjemme"*. I denne familien jobber begge foreldrene, men har måttet redusere sin innsats i arbeidslivet etter at de fikk et funksjonshemmet barn. Resultatet er kraftig reduksjon i familiens inntekter, samtidig som de opplever økte utgifter knyttet til å betjene lån i forbindelse med tilpasning av bolig.

4.7 "VI MÅ FÅ INFORMASJON UTEN AT VI ETTERSPØR DET!" - OM BOLIGTILSKUDET SOM ENKELTORDNING I ET HELHETLIG HJELPETILBUD

Felles for de fleste av disse familiene, er at de er i kontakt med mange deler av det offentlige hjelpetilbudet. Det dreier seg om medisinsk og helsefaglig oppfølging av barna, kontakt med ergoterapeut og fysioterapeut, avlastning, omsorgslønn og andre former for bistand. Denne omfattende kontakten med kommunen som tjenesteyter, gjør at mange familier opplever det offentlige som en etat, slik at positive eller negative erfaringer fra det hjelpeapparatet som helhet, former deres oppfatninger. Det oppstår generelle oppfatninger om "kommunen" som bistandsyter, og noen av foreldrene uttrykker det slik: *"Vi opplever generelt at det er lite forståelse og samarbeidsvilje i kommunen"*. Slike oppfatninger gjør at familien har få forventninger til veiledning og bistand fra kommunen i forhold til tilpasninger av bolig, og at de derfor vurderer alternative måter å planlegge og finansiere dette på.

Andre har lignende, negativt fargede opplevelser med det generelle kommunale hjelpeapparatet, og er opptatt av betydningen av å bli forstått og sett i forhold til sine behov. Mange har en svært krevende hverdag, og en av foreldrene beskriver det slik: *"Det er så mange utslitte foreldre til funksjonshemma barn. Det er*

grunnen til at mange ikke makter å stå mer på for rettighetene til sine barn. De har mer enn nok med å klare hverdagen”

En av familiene hadde behov for flere hjelpemidler, blant annet heis, i forbindelse med tilpasning og ombygging av bolig. Familien inviterte da representanter fra kommunen hjem på besøk, for å illustrere hvordan hverdagen artet seg, hvilke løft de utførte, og hvordan installering av heis kunne spare både dem og barnet for unødige fysiske påkjenninger. Familien opplevde at hjelpeapparatet fikk stor forståelse for deres spesielle behov for hjelpemidler. Kort tid etter fikk familien den hjelp de trengte.

Flere av familiene gir uttrykk for at foreldre med funksjonshemmede barn har et særskilt informasjonsbehov. Sett i lys av den hverdagen de lever i, er det behov for informasjon som er tilrettelagt deres særskilte behov, som er helhetlig, og som er nøyaktig. En måte å uttrykke dette på, er denne: *”Den helhetlige situasjonen til familiene blir ikke ivaretatt, og det er veldig mange som sliter med dette”*.

Behovet for informasjon om ulike former for støtte til tilpasning av bolig inngår som en del av en større helhet. Nettopp dette, at det offentlige hjelpeapparatet gikk mer aktivt ut i forhold til familier med funksjonshemmede barn, er noe som flere familier er svært opptatte av. En av foreldrene sier det slik. *”Det ideelle ville være at kommunen hadde en kontaktperson som kunne opplyse oss, slik at det ikke må være vi som må gå gjennom hele papirmølla, møte alle etater og finne ut av regelverk. Det burde være en som kom på hjemmebesøk, som kunne se barnet, og som kan se hvordan vi faktisk har det. Det må være en person som har greie på ting, som kan gi oss informasjon, slik at vi har mulighet til å være i forkant”*.

4.8 ULIKE BEHOV KREVER ULIK OPPFØLGING FRA HJELPEAPPARATET – OPPSUMMERING

Intervjuundersøkelsen blant familier med funksjonshemmede barn som har søkt om boligtilskudd til tilpasning, kan oppsummeres slik:

- *Behov for tilpasning* varierer fra mindre, avgrensede tilpasninger til omfattende tilpasning der ombygging og spesialtilpasning av hus er aktuelle løsninger.
- *Informasjon om ordningen* får familier fra ulike deler av det offentlige hjelpeapparatet, fra ergoterapeuter, sykehus og andre tjenesteytere. Like viktig som informasjonskilde synes interesseorganisasjoner og nettverk blant foreldre med funksjonshemmede barn å være.

- *Råd og veiledning i planleggingsperioden:* Det er stor grad av variasjon når det gjelder hvilke typer råd og veiledning familiene mottar. Noen opplever å få gode råd og riktig veiledning, og er svært fornøyde. Andre familier opplever at det settes store krav til at en selv må ha betydelig innsikt i regelverk for å få nødvendig råd og veiledning.
- *Saksbehandlingen* oppleves ulik av familiene. Noen har erfaringer med at saksbehandlingen er rask og effektiv, de får gode råd og klare svar. Andre er oppgitte over å møte et stivbeint regelverk med omfattende krav til dokumentasjon.
- *Tilpasningstilskuddet brukes i kombinasjon med andre virkemidler* i mange tilfeller. Familiene opplever at kommunen og Husbanken ser deres samlede behov, og bidrar til å løse dette ved å kombinere ulike økonomiske virkemidler. Andre familier opplever det motsatte, at regelverket blir tolket strengt, og at tilpasningstilskudd på 40.000 er det eneste de blir tildelt.
- *Hvilke økonomiske implikasjoner* tilskuddet har for familien, varierer. For en del bidrar det – ofte sammen med andre virkemidler, til at en faktisk er i stand til å realisere nødvendige tilpasninger. For andre blir det bokstavelig talt et tilskudd, der en selv må skaffe toppfinansiering for å få gjennomført tilpasningen. I noen tilfeller medfører tilpasningen ekstra økonomiske belastninger for familien. Negativ markedsverdi på boligen kan også være en konsekvens av omfattende fysiske tilpasninger.
- *I forhold til den enkelte families behov,* varierer betydningen av boligtilskuddet. For familier der behovene for tilpasning er avgrensede, bidrar boligtilskuddet til en viktig forbedring av boligens fysiske kvalitet, og dermed også barnets mestringsevne. For andre familier, der behovet for tilpasning er langt mer omfattende, har boligtilskuddet i seg selv en mer avgrenset økonomisk betydning. Finansieringen av tilpasning er avhengig av både andre virkemidler og egen (privat) toppfinansiering. Disse familiene er ofte i kontakt med det offentlige hjelpeapparatet på mange ulike områder, og for familiene blir boligtilskuddet derfor opplevd som en av mange enkeltordninger i en større helhet.

5. BOLIGTILSKUDD SOM VIRKEMIDDEL – EN OPPSUMMERENDE DRØFTING

I dette kapitlet starter vi med å kort oppsummere de viktigste funnene fra de tre delstudiene, før vi samler datamaterialet til en helhetlig drøfting i forhold til spørsmålene som dannet evalueringens utgangspunkt. Vi har valgt å gjøre denne drøftingen tematisk, ved å la prosessen omkring boligtilskuddet være kronologisk ordnede. Til sist kommer vi med noen konkrete forslag til forbedringer i dagens ordning.

5.1 TRE DELSTUDIER – KORT OPPSUMMERT

5.1.1 Spørreundersøkelse blant saksbehandlere i kommunene

De viktigste resultatene fra spørreskjemaundersøkelsen kan oppsummeres på følgende måte:

- To av tre kommuner som deltok i undersøkelsen har mottatt søknad om boligtilskudd til tilpasning fra familier med barn med funksjonsnedsettelse.
- De fleste søknader innvilges, men noen avslås grunnet høy inntekt.
- Antallet saker ser ut til å være stigende, særlig i store kommuner.
- Det er vanligst at prosjektenes totalkostnad ligger under kr 100 000,- (vel halvparten), men det er også en viss andel mer omfattende saker (en av ti er over 500 000,-).
- Boligtilskuddet utgjør oftest enten under en fjerdedel eller over tre fjerdedeler av totalkostnad.
- Kommunene opplever beløpsgrensen på 40 000 som lav i forhold til behovene til målgruppen. Vi kan imidlertid ikke ut fra spørreundersøkelsen si hvor utstrakt bruken av unntaket som gir mulighet for høyere tilskudd i særskilte tilfeller, er.
- Kommunene opplever stort sett reglene fra Husbanken som klare nok.
- Saksbehandlingen skjer oftest på sosialkontoret i små kommuner, og i eget boligkontor i store kommuner.
- To av tre kommuner legger stor eller avgjørende vekt på lav inntekt i saksbehandlingen. Store kommuner vektlegger inntekt noe mer enn små kommuner, som derimot vektlegger foreldrenes situasjon noe mer enn store kommuner.

- Internett og offentlig ansatte er de viktigste informasjonskanalene for ordningen. Store kommuner har mer aktive informasjonsstrategier enn små kommuner.
- Tilskuddet kombineres oftest med kommunale lån. Det brukes kanskje sjeldnere enn man kunne forvente i kombinasjon med prosjekterings-tilskudd.
- Det er i første rekke økonomisiden ved ordningen - økt tilskuddsramme og mulighet for høyere tilskuddsutmåling per sak - som oppleves som viktige forbedringspunkter for målgruppen undersøkelsen omhandler.

5.1.2 Intervjuundersøkelse blant saksbehandlere i et utvalg kommuner

Variasjon i tilskuddets størrelse

Noen kommuner begrenser seg til å gi det som den generelle beløpsgrensa for tilskuddet tilsier (40 000,-). Andre har oversteget grensa, spesielt når det gjelder denne gruppen, slik regelverket også gir anledning til. Av de vi snakket med hadde dette til en viss grad sammenheng med hvorvidt kommunen betraktet potten fra Husbanken som tilstrekkelig, eller hvorvidt man var nødt til å prioritere på grunnlag av tilskuddsrammen.

Ulik grad av behovsprøving

Behovsprøving generelt sett praktiseres noe lempeligere overfor denne gruppen enn overfor voksne funksjonshemmede. Vi har vært i kontakt med kommuner som ser bort fra foreldrenes økonomi, der man ser det slik at tilskuddet gis til barnet, ikke til de voksne i familien. Andre kommuner praktiserer det slik at familiens økonomi tas i betraktning, men at behovsprøvingen i forhold til økonomi ikke praktiseres like strengt som for andre. Generelt sett behandles familier med funksjonshemmede barn mer lempelig enn andre søkere.

Tilfeldig informasjon om ordningen

Det er stor grad av variasjon i forhold til hva som gjøres fra det offentlige. Fra at man ikke informerer, via annonse i avisen, til at man faktisk går aktivt ut.

Tidshorisonten for gjennomføring av tilpasningsprosjekt avhenger i stor grad av familien

Det er ulike årsaker til at prosjektene tar tid. Dette ligger i liten grad hos saksbehandler, men i større grad hos familien selv. Både saksbehandlere og ergoterapeutene trekker fram at familiene har mye å stri med generelt sett. De må i stor grad ordne ting selv. Det er mange offentlige kontor som de skal innom i forbindelse med diverse behov. Hverdagen er anstrengende og slitsom, dermed kutter de ned der de kan i forhold til hva de bruker krefter på. Ergoterapeutene har

også snakket om at det er en sorg for familiene og mange vil kanskje unngå i det lengste å gjøre noen tilpasninger, de håper kanskje på en forbedring i tilstanden.

Forhåndssiling bidrar til få avslag og klager

Det er få avslag og klager fra denne gruppen. Gjennom informasjon og veiledning fra saksbehandler forut for søknaden, synes det som det skjer en siling av søknader slik at de som søker får tilskudd. Vi ser også at det store tolkningsrommet for regelverket kan bidra til en del usikkerhet som kan gi utslag her.

5.1.3 Intervjuundersøkelse blant familier med funksjonshemmede barn

- Behov for tilpasning varierer fra mindre, avgrensede tilpasninger til omfattende tilpasning der ombygging og spesialtilpasning av hus er aktuelle løsninger
- Informasjon om ordningen får familier fra ulike deler av det offentlige hjelpeapparatet, fra ergoterapeuter, sykehus og andre tjenesteytere. Like viktig som informasjonskilde synes interesseorganisasjoner og nettverk blant foreldre med funksjonshemmede barn å være
- Råd og veiledning i planleggingsperioden: Det er stor grad av variasjon når det gjelder hvilke typer råd og veiledning familiene mottar. Noen opplever å få gode råd og riktig veiledning, og er svært fornøyde. Andre familier opplever at det settes store krav til at en selv må ha betydelig innsikt i regelverk for å få nødvendig råd og veiledning
- Saksbehandlingen oppleves ulik av familiene. Noen har erfaringer med at saksbehandlingen er rask og effektiv, de får gode råd og klare svar. Andre er oppgitte over å møte et stivbeint regelverk med omfattende krav til dokumentasjon
- Tilpasningstilskuddet brukes i kombinasjon med andre virkemidler i mange tilfeller. Familiene opplever at kommunen og Husbanken ser deres samlede behov, og bidrar til å løse dette ved å kombinere ulike økonomiske virkemidler. Andre familier opplever det motsatte, at regelverket blir tolket strengt, og at tilpasningstilskudd på 40.000 er det eneste de blir tildelt.
- Hvilke økonomiske implikasjoner tilskuddet har for familien, varierer. For en del bidrar det – ofte sammen med andre virkemidler, til at en faktisk er i stand til å realisere nødvendige tilpasninger. For andre blir det bokstavelig talt et tilskudd, der en selv må skaffe toppfinansiering for å få gjennomført tilpasningen. I noen tilfeller medfører tilpasningen ekstra økonomiske belastninger for familien. Negativ markedsverdi på boligen kan også være en konsekvens av omfattende fysiske tilpasninger.

- I forhold til den enkelte families behov, varierer betydningen av boligtilskuddet. For familier der behovene for tilpasning er avgrensede, bidrar boligtilskuddet til en viktig forbedring av boligens fysiske kvalitet, og dermed også barnets mestringsevne. For andre familier, der behovet for tilpasning er langt mer omfattende, har boligtilskuddet i seg selv en mer avgrenset økonomisk betydning. Finansieringen av tilpasning er avhengig av både andre virkemidler og egen (privat) toppfinansiering.

5.2 HVORDAN FUNGERER BOLIGTILSKUDD TIL TILPASNING FOR FAMILIER MED FUNKSJONSHEMMEDE BARN? - NOEN KONKLUSJONER

5.2.1 *Behov for tilpasningstiltak blant familier med funksjonshemmede barn*

Dersom vi ser de tre delundersøkelsene under ett, synes det som om omfanget av henvendelser om behov for tilpasning av bolig er rimelig lavt. I snitt har hver kommune mottatt tre søknader i løpet av de siste år. Det er derfor grunn til å tro at søknader som er blitt del av kommunens formelle saksbehandlingssystem bare har en begrenset verdi som indikator på behov. Før søknaden formelt blir levert, ligger det i de fleste tilfeller en omfattende prosess preget av dialog mellom søker og kommunale saksbehandlere til grunn. Funn fra evalueringen tyder på at det skjer en form for forhåndsvurdering gjennom ”taus saksbehandling” før saken formelt kommer til behandling. Dette kan bidra til å forklare hvorfor avslag på søknader er lite vanlig. Når kommunene blir bedt om å si seg enig – helt eller delvis – i at det er et underforbruk av disse midlene, er det 40 % av saksbehandlerene som deler denne oppfatningen. I tillegg rapporterer kommunene om en viss økning i antallet søknader. En nærliggende forklaring på underforbruket, er manglende informasjon om ordningen, noe halvparten av kommunene sier seg enig i.

Hvilke typer tilpasning det faktisk er behov for, varierer. For noen familier dreier det seg om mindre, avgrensede tilpasninger, med relativt lave kostnader. Andre familier har behov for omfattende tilpasninger, der ombygging og spesialtilpassing av boliger er aktuelle – og dermed også svært kostnadskrevenende løsninger.

5.2.2 *Kostnader pr. prosjekt*

Spørreskjemaundersøkelsen gir klare svar når det gjelder kostnader pr.prosjekt for å tilpasse boligen:

- Hver tredje sak er under 50.000
- En femdel av sakene er mellom 50.000 og 100.000

- En femdel av sakene er mellom 100.000 og 200.000
- En av fire saker er over 200.000
- En av ti saker overstiger 500.000

5.2.3 Informasjon om ordningen

I hvilken grad ordningen med tilpasningstilskudd blir etterspurt, og behov faktisk blir meldt inn, vil blant annet avhenge av hvilken kunnskap som eksisterer om ordningen. Det viser seg at to kilder til informasjon framstår som særlig viktige. Internett – og da i særlig grad offentlige informasjonssider og informasjon fra funksjonshemmedes organisasjoner, er en av disse kildene. Offentlig ansatte, i særlig grad de som har direkte kontakt med familier til funksjonshemmede barn, er den andre særlig viktige kilden til informasjon. I tillegg gir media og uformelle nettverk nyttig informasjon.

5.2.4 Råd og veiledning

Behovet for råd og veiledning varierer. Mens noen familier selv innhenter nødvendig informasjon, er i stand til å definere behovet for tilpasning, og får råd og veiledning i utfylling av søknadsskjema, er det andre som har større behov for veiledning og rådgiving. Denne gruppen har ofte behov for informasjon om aktuelle virkemidler og støtteordninger, faglig hjelp til utforming av tilpasningsbehov, og rådgiving i forhold til den praktiske gjennomføringen av ombyggingsprosjektet. Målgruppen for tilpasningstilskuddet har ulike behov for råd og veiledning, og det varierer i hvilken grad kommunene lykkes i å dekke disse behovene.

5.2.5 Saksbehandlingsprosessen

I hvilken grad kommunene prioriterer mellom søkere av tilpasningstilskuddet, varierer. Det er en tendens til at store kommuner mener at rammen fra Husbanken til kommunene er for knapp til at de greier å dekke behovene. I slike situasjoner må kommunen prioritere, noe som både kan skje gjennom avslag, og som reduksjon i omsøkt beløp.

Tilpasningstilskuddet blir oftest kombinert med kommunale lån. Kombinasjonen prosjekteringstilskudd og tilpasningstilskudd er sjeldnere enn enn kunne forvente. Materialet inneholder også eksempler på kombinasjoner av offentlig og privat finansiering, som f.eks tilpasningstilskudd og private banklån.

Et helt klart funn fra spørreskjemaundersøkelsen er at kommunene opplever regelverkets beløpsgrense på kr 40.000 for tilpasningstilskuddet som for lavt i forhold til behovene i målgruppen. Samtidig viser intervjuene at en del saksbehandlere tolker regelverkets unntak om høyere tilskudd i særskilte tilfeller til

fordel for denne målgruppa. Andre saksbehandlere tolker beløpsgrensen strengere, og sikter mot å fordele tilskuddsmidler på flest mulig.

To av tre kommuner legger avgjørende vekt på lav inntekt i saksbehandlingen. Her er det tydelig variasjon med hensyn til kommunestørrelse; mens store kommuner vektlegger behovsprøving i forhold til lav inntekt, har små kommuner en tendens til å legge større vekt på helheten i familiens situasjon. På spørsmål om tilskuddet bør behovsprøves eller rettighetsfestes, er kommunene delt. Et flertall mener ordningen bør være en rettighet. Denne tendensen støttes også av intervjuundersøkelsen blant familier. Her blir det vist til betydelig variasjon når det gjelder kommunenes praksis når det gjelder behovsprøving.

5.2.6 *Hvordan fungerer tilskuddet i forhold til den enkelte families behov?*

På dette området, er det i særlig grad materialet fra intervjuundersøkelsen blant et utvalg familier som bidrar til å kaste lys over mulige økonomiske konsekvenser av måten boligtilskuddet blir praktisert på. Her er materialet todelt: for en del av familiene bidrar tilskuddet til å realisere mindre tilpasninger i boligen, uten store økonomiske belastninger. For andre, som må gjennomføre mer omfattende tilpasninger, har tilskuddet mindre betydning, siden det inngår som en liten del av den totale finansieringen.

5.2.7 *Økonomiske konsekvenser av boligtilskuddet*

For familier med behov for omfattende fysisk tilrettelegging av bolig, får tilpasningen ofte økonomiske konsekvenser i form av stor lånebelastning.

Sett i sammenheng med de funn som framkommer i spørreskjemaundersøkelsen, der saksbehandlere i kommunene trekker fram ønsket om å kunne øke tilskuddsbeløpet, og samtidig redusere lånebelastningen i de tyngste og mest omfattende tilpasningssakene, framstår foreldrene sin opplevelse som interessant. I en slik forståelsesramme oppleves det som urimelig å måtte velge en finansieringsform som medfører tunge økonomiske belastninger, og som i enkelte tilfeller også representerer en negativ verdiutvikling for boligen.

5.3 FORSLAG TIL FORBEDRINGER

Med bakgrunn i datamaterialet framkommet i evalueringen, finner vi grunnlag for følgende forslag til forbedringer:

Fra behovsprøving til rettighetsbasert ordning

På dette området er datamaterialet entydig: saksbehandlere i kommunene gir klart uttrykk for at tilskuddet bør være en rettighet for målgruppen. Hovedbegrunnelsen for dette er at behovsprøving og tilfeldigheter med hensyn til skjønn gir utslag som oppleves som urimelige av familier som søker om tilskudd. Intervjuene med familiene støtter dette: det oppleves som urettferdig og belastende at egen økonomi skal være utslagsgivende for om en blir tildelt tilskuddet eller ikke. Familiene ønsker at tilskuddet skal være rettighetsbasert ut fra behov, ikke økonomi.

Vurdere å øke budsjettrammens størrelse

Kommunale saksbehandlere opplever i liten grad den tildelte budsjettrammens størrelse som begrensende i forhold til søkere i målgruppen. De fleste er imidlertid av den oppfatning at beløpsgrensen på kr 40.000,- i regelverket er for lav for denne målgruppen. Dette er kanskje ikke overraskende, og noen kommunale saksbehandlere svarer da også at de bruker regelverkets mulighet til å gi høyere tilskudd i særskilte tilfeller. Noen kommuner er etter vår erfaring svært bevisst på at familier med barn med funksjonsnedsettelse er unntak som kan gis høyere tilskuddsbeløp enn 40 000, mens andre tolker retningslinjenes unntaksregel ("I særskilte tilfeller") strengt. Selv om man skulle være enig i at en bestemt sak kan defineres som et "særskilt tilfelle", kan det likevel være usikkert hva unntaksregelens begrep "høyere tilskudd" i praksis kan bety. Kan det bety det mangedobbelte? Erfaringene fra Prosjekt Bustadtilpassing (Tjosås 2006) viste at man i tilpasningssaker må være forberedt på å øke tilskuddsutmålingen ut over beløpet på 40 000 kroner, og våre egen undersøkelse viser eksempler på utbedringer på opp under en million. Det synest altså å være behov for tydeliggjøring.

Trolig må en økning i budsjettrammens størrelse ses i nær sammenheng med en økning i beløpsgrensen for tilskudd. På denne bakgrunn anbefaler vi en økning av budsjettrammens størrelse, kombinert med en økning av beløpsgrensen til målgruppen.

Vurdere å øke tilskuddsandel

Boligtilskudd til tilpasning blir brukt i ulike sammenhenger, for å finansiere avgrensede tilpasninger i boligen, og som en del av en større finansieringsløsning der også andre virkemidler inngår når behovene for tilpasning er omfattende. Det er derfor grunn til å vurdere retningslinjer for boligtilskudd i sammenheng med gjeldende retningslinjer for utbedringslån og prosjekteringstilskudd, fordi disse henger nært sammen i omfattende tilpasningssaker. Et dilemma som kommer tydelig fram i vårt materiale er at mange av behovene er så omfattende at de sprenger rammene for tilskudd, slik at utbedringslån også må brukes. I slike

situasjoner er også behovet og risikoen størst for brukerne, noe som tilsier det omvendte i forhold til virkemidlene, det vil si stor dekningsgrad for tilskudd, og tilsvarende liten lånegrad. Vår anbefaling er derfor at en vurderer retningslinjene for boligtilskudd i sammenheng med retningslinjer for utbedringslån og prosjekteringstilskudd.

Økt vekt på helhetlig informasjon, veiledning og rådgiving – nye rutiner for saksbehandling

Evalueringen av "Prosjekt Bustadtilpassing" (Tjosås 2006, Statskonsult 2006) pekte på behovet for god og tilgjengelig informasjon som er samordnet når det gjelder Husbanken og folketrygdens ordninger (fellesbrosjyre), og at det er viktig med en boligrådgivningstjeneste i kommunen som kan koordinere ulike aktører og tiltak. Disse konklusjonene understøttes også av vår evaluering:

Våre intervjuer med saksbehandlere og familier viser at det er en omfattende og arbeidskrevende prosess å definere behov for tilpasning, etablere kunnskap om finansieringsordninger og skaffe kontakt med nødvendige rådgivere og veiledere i prosessen. Mange av familiene i målgruppen for tilskuddsordningen har en svært krevende livssituasjon, som tilsier at det offentlige bør ha en mer aktiv oppsøkende informasjonsrolle, for å sikre nødvendig, helhetlig og tilpasset informasjon om konkrete ordninger. Datamaterialet i evalueringen viser klart at det særlig er prosessen forut for formell søknadsprosess som oppleves som utfordrende av familiene. Vi anbefaler derfor at det blir lagt økt vekt på helhetlig informasjon, veiledning og rådgiving til familier i målgruppen, i forkant av den formelle søknadsprosessen.

REFERANSER

Askheim Ole Petter, Andersen Torhild, og Eriksen Jon (red.) (2004): *Sosiale tjenester for familier som har barn med funksjonsnedsettelse*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Bliksvær, Trond (2005): *I skuggen av reformene. Ei bustadsosiologisk tilnærming til omsorgsbustad som politikk og bustad for personar med fysisk funksjonsnedsetting*. Dr. polit. avhandling. nr. 2005:234 i serien "Doktoravhandlingar ved NTNU".

Bliksvær, Trond (2002): *Klient, omsorgsmottaker eller herre i eget hus? En evaluering av Husbankens tiltak for funksjonshemmede*. NF-rapport 19/2002. Nordlandsforskning, Bodø.

Christophersen, Jon og Knudtzon, Lillin Catherine (1997): *Dagens tilbud av offentlig boligbistand til funksjonshemmede*. Delrapport til NHF "Boligpolitikken mot år 2010". Byggforsk, Oslo.

Grue, Lars (2001): *Motstand og mestrings. Om funksjonshemming og livsvilkår*. NOVA rapport nr. 01-2001, Oslo.

Gulbrandsen, Lars (2006): *Boligsektoren fem år etter Manneråkutvalget*. Notat fra prosjekt på oppdrag for Nasjonalt kompetansesenter for personer med nedsatt funksjonsevne. NOVA, Oslo.

HB 8.B.1 *Retningslinjer for boligtilskudd fra Husbanken*. Datert 02.2006.

HB 8.F.6. *Veileder for enkeltpersoner/husstander som skal søke boligtilskudd for å skaffe seg/bli boende i egen bolig*. Husbanken, Drammen.

Lichtwarck Willy, Handegård Tina, og Bliksvær Trond (2006): *Barnebolig som omsorgstiltak – reversering av institusjonsomsorgen eller et nødvendig tjenestetilbud?* NF-arbeidsnotat nr 1003/2006. Nordlandsforskning.

Skevik, Anne og Kari Stefansen (2006), Når fattige barn faller utenfor Kronikk i Klassekampen, 25.04.06.

Statskonsult (2006): Rapport; evaluering av Prosjekt Boligtilpasning, på oppdrag av Rikstrygdeverket og Husbanken.

Tjosås, Aina (2006): *Rapport – Prosjekt bustadtilpassing*. Sluttrapport fra prosjektgruppen, Husbanken, regionkontor Bergen.

Ytterhus S., Stamsø M.A., Østerby S. (1998): *Evaluering av Husbankens tilskuddsordning til tilpasning av bolig*. NBI-rapport 246/1998

Ytterhus, Borgunn (2000): *"De minste vil, og får det kanskje til-" en studie av hverdagslivets segregering i integrerende institusjoner – barnehager*. Avhandling (dr.polit) NTNU 2000.

APPENDIX

Om utvalg, konsistens og grupperingsvariabler

Utvalget på 234 respondenter har blitt sjekket for konsistente svar i forhold til hva de har svart i spørsmål 8-10 knyttet til om de har mottatt, innvilget eller ikke hatt saker de siste 3 år. Der man har aktivt svart at man ikke har hatt saker siste 3 år i spørsmål 10, så har dette medført en korrigering for svar i spørsmål 8 og 9 der disse eventuelt ikke har vært besvart. Det er snakk om 10 tilfeller i alt. Dette har gitt oss følgende oversikt tilslutt:

Av 234 respondenter kjenner vi til hvorvidt de har mottatt søknader i løpet av siste 3 år i 222 tilfeller (94,9 % av utvalget). Av dette utgjør 141 mottatt søknader siste 3 år og 81 ikke mottatt i samme periode. Når det gjelder saksomfanget knyttet til mottatte søknader, kjenner vi til 212 tilfeller (90,6 % av utvalget). Av de 22 vi ikke kjenner saksomfanget til, er 10 i fra småkommuner, 6 i fra mellomstore og 5 i fra storkommuner. Antallet missing er her mellom 7 % og 11 %. For innvilgede søknader kjenner vi til saksomfanget i 202 av tilfellene (86,3 %). Av de 32 vi her ikke kjenner saksomfanget til, mangler vi informasjon i 20 småkommuner, 8 mellomstore kommuner og 4 storkommuner. Antall missing her er mellom 6 % og 23 %, hvor det siste tallet refererer til småkommuner. En fylkesvis fordeling viser at fylkene Vestfold og Buskerud ikke er representert i utvalget. Forklaringen er at listene vi mottok med epostadresser til kommunale saksbehandlere ikke inneholdt disse to fylkene, noe vi ble oppmerksom på først etter at analysene var ferdige. Spørreskjemaundersøkelsen dekker dermed bare 17 av landets 19 fylker.

Vi bruker kommunestørrelse som en grupperingsvariabel. Kommunestørrelse er en indikator på viktige forskjeller i rammebetingelser, som press i boligmarkedet, boligpriser, boligmassens utforming, og ikke minst kommunal organisering.

SPØRRESKJEMA/INTERVJUGAIDER

Boligtilskudd til tilpasning for fam. m/funksjonshemmet barn

GENERELT OM UTEFYLLING AV SKJEMAET

Fyll ut skjemaet basert på ditt skjønn og din erfaring som saksbehandler.
Enkelte av spørsmålene tillater flere kryss, mens andre kun tillater ett kryss.
Mener du at noen av spørsmålene krever en kommentar i fra deg, vennligst benytt eller siste spørsmål i skjemaet.

HVIS KOMMUNEN IKKE HAR HATT AKTUELLE SAKER SISTE 3 ÅR

Mye av fokus i undersøkelsen er knyttet til søknader kommunen har mottatt/invilget i fra familier med funksjonshemmet barn.

I de tilfeller kommunen ikke har hatt slike saker de siste 3 år, så må dere la spørsmålene videre i skjemaet som forutsetter slike saker siste 3 år, stå ubesvarte.

Dere fyller da kun inn svar på andre type spørsmål i skjemaet.

BEGREPSAVKLARING

Med "boligtilskudd til tilpasning" mener vi:

Alle tilskuddsmidler fra boligtilskuddsordningen som er brukt til utbedrings-/tilpasningsformål (eksempelvis også midler som overstiger grensen på 40 000 i retningslinjene, for muligheten for å overføre mellom ordningene)

Begrepet "sak": Dersom en og samme familie har sendt to søknader regnes dette som to saker.

Ditt svar vil være anonymt.
(QuestBack ivaretar din anonymitet)

Neste >>

9 % completed

© Copyright www.QuestBack.com. All Rights Reserved.

www.QuestBack.com

Boligtilskudd til tilpasning for fam. m/funksjonshemmet barn

I - BAKGRUNNSOPPLYSNINGER

Kommunenavn *

Kommunenummer *

Bydelsnavn (kun Oslo)

Bydelsnummer (kun Oslo)

Neste >>

18 % completed

© Copyright www.QuestBack.com. All Rights Reserved.

Boligtilskudd til tilpasning for fam. m/ funksjonshemmet barn

II - SØKNADER, OMFANG M.V.

Hvor mange søknader om tilskudd til tilpasning/utbedring har dere **MOTTATT** fra familier med funksjonshemmet barn i løpet av de siste 3 år?

Hvor mange søknader om tilskudd til tilpasning/utbedring har dere **INNVLIGET** fra familier med funksjonshemmet barn i løpet av de siste 3 årene?

Har antallet søknader i fra denne søkergruppen etter din oppfatning vært **stigende** eller **synkende** de siste 3 årene?

- Antallet har vært stigende
 Antallet er omtrent uendret
 Antallet har vært synkende
 Kommunen har ikke hatt slike søknader siste 3 år
 Vet ikke

Nedenfor følger en rekke påstander om boligtilskuddet og familier med funksjonshemmet barn i bolig med tilpasnings-/utbedringsbehov. I hvilken grad er du enig i følgende utsagn?

	Helt enig	1	2	3	4	Helt uenig	Don't know
Mange familier som burde søke tilskudd gjør det ikke	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er et underforbruk av disse midlene blant familier med funksjonshemmet barn	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er mange som ikke vet hvilke tilskuddsmuligheter som finnes	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Krav om egenandel gjør at mange lar være å søke	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Familiens økonomi fører ofte til at de lar være å søke	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er de mest ressurssterke familiene som søker om midler	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunen vår har fått flere funksjonshemmede barn de senere år	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rammen fra Husbanken til kommunen er for knapp til at vi greier å dekke behovene	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tilskuddsgrensen på 40.000 er alt for lav til å dekke tilpasningsbehov til denne målgruppen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rammen fra Husbanken gjør at vi må prioritere mellom støtteverdige prosjekt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Raglene fra Husbanken er klare nok på dette området	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Krav om årsbudsjettering er problematisk i forhold til mer langsigte prosjekt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tilskudd til nødvendig utbedring av boligen burde vært en rettighet og ikke økonomisk behovsprøvd	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Neste >>

27 % completed

© Copyright www.QuestBack.com. All Rights Reserved

3/11

Boligtilskudd til tilpasning for fam. m/funksjonshemmet barn.

III - OM ARBEIDET I KOMMUNEN

Ved hvilket kontor behandles søknader i fra familier med funksjonshemmet barn?

- Sosialtjenesten /-kontoret
- Boligkontoret
- Teknisk etat
- Rådmannskontoret
- Økonomisjef/kontor
- Sentraladministrasjonen

Annet, spesifiser her

Neste >>

36 % completed

© Copyright www.QuestBack.com. All Rights Reserved.

4/11

Boligtilskudd til tilpassning for fam. nr./funksjonshemmet barn

IV - TOTALKOSTNAD OG TILSKUDET'S STØRRELSE

Vi ber deg nedenfor ta utgangspunkt i de 3 nyeste avsluttede sakene (hvis færre: så mange som dere har hatt) som gjelder familier med funksjonshemmet barn i løpet av siste 2 år:

Totalkostnad for prosjektet:

	Under 50,000kr	50-99,000kr	100-199,000kr	200-299,000kr	300-399,000kr	400-499,000kr	500,000kr og mer	Vet ikke
Sak 1	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sak 2	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sak 3	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Innvilget beløp i boligtilskudd som andel av totalkostnad:

	0-24%	25-49%	50-74%	75-100%	Vet ikke
Sak nr 1	☐	☐	☐	☐	☐
Sak nr 2	☐	☐	☐	☐	☐
Sak nr 3	☐	☐	☐	☐	☐

Neste >>

45 % completed

© Copyright www.QuestBack.com. All Rights Reserved.

5/11

Boljetilskudd til tilpasning for fam. m/funksjonshemmet barn

V - AVSLAG

Har kommunen gitt avslag på søknader om tilpasningstilskudd fra familier med funksjonshemmet barn i løpet av siste 2 år?

- Ja
 Nei
 Vet ikke

Dersom kommunen har gitt avslag, hva vurderer du som de viktigste årsakene til kommunens avslag?

	Hyppig	Av og til	Sjelden/ aldri	Vet ikke
Rammen for tildeling er for knapp	☐	☐	☐	☐
Prosjektene er for dyre	☐	☐	☐	☐
Lite realistisk/mangelfull totalfinansiering	☐	☐	☐	☐
Prosjektene ligger utenfor ordningens formål	☐	☐	☐	☐
Prosjektene er mangelfullt dokumentert	☐	☐	☐	☐
Prosjektene/utbedringsplanene er for dårlig	☐	☐	☐	☐
Søkerne har for høy inntekt/formue	☐	☐	☐	☐
Søkerne har ikke behov for tilpasningen	☐	☐	☐	☐
Lite realistisk totalfinansiering	☐	☐	☐	☐
Begrenset saksbehandlingskapasitet	☐	☐	☐	☐
Mangelfull avklaring fra trygdekontor/hjelpemiddel-sentral for å få hele prosjektet gjennomført	☐	☐	☐	☐

Neste >>

55 % completed

© Copyright www.QuestBack.com. All Rights Reserved.

Bolitilskudd til tilpassning for fam. m/funksjonshemmet barn

VI - INFORMASJON

På hvilken måte informerer kommunen om mulighetene til å få tilskudd?

- Gjennom lokalpressen
- I egne informasjonsskriv til innbyggerne generelt
- I egne informasjonsskriv til bestemte målgrupper
- Informasjonen formidles av de offentlig ansatte
- Gjennom internett (kommunens websider)
- Gjennom funksjonshemmedes lag/foreninger
- Har ikke utarbeidet informasjonstiltak
- Annet, spesifiser her

Neste >>

64 % completed

© Copyright www.QuestBack.com. All Rights Reserved.

Bollettiskudd til tilpasning for fam. m/funksjonshemmet barn

VII - ANDRE VIRKEMIDLER

Hvor ofte har tilpasningstilskuddet gitt til familier med funksjonshemmet barn de siste 3 årene blitt brukt i kombinasjon med følgende låne- og/eller tilskuddsordninger?

	Regelmessig/ ofte	Av og sjelden til	En gang	Har ikke forekommet	Vet ikke
Kommunale lån	☐	☐	☐	☐	☐
Husbanklån	☐	☐	☐	☐	☐
Andre lån	☐	☐	☐	☐	☐
Prosjekteringstilskudd	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunale tilskudd	☐	☐	☐	☐	☐
Tilskudd fra folketrygden	☐	☐	☐	☐	☐
Andre statlige tilskudd	☐	☐	☐	☐	☐

Hvis "Andre lån", hva?

Hvis "Andre statlige tilskudd", hva?

Neste >>

73 % completed

© Copyright www.QuestBack.com. All Rights Reserved.

Bolitilskudd til tilpassing for fam. m/funksjonshemmet barn

VIII - PRAKTISERING AV BEHOVSPRØVING

Hvor stor vekt legger kommunen på svak økonomi i sin tildeling/
anbefaling overfor søknader på tilpassingstilskudd i fra familier med
funksjonshemmet barn?

	Avgjørende vekt	Stor vekt	Noe vekt	Mindre vekt	Lite/ ingen vekt	Vet ikke
Lav inntekt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Liten formue	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Er det andre forhold enn økonomi som spiller inn her?

	Avgjørende vekt	Stor vekt	Noe vekt	Mindre vekt	Lite/ ingen vekt	Vet ikke
Foreldrenes situasjon	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Søsken sin situasjon	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Annet	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvis 'Annet', hva?

Neste >>

82 % completed

© Copyright www.QuestBack.com. All Rights Reserved.

9/11

Bolletilskudd til tilpasning for fam. m/funksjonshemmet barn

IX - ORDNINGEN I DAG OG FREMOVER

Hva kan etter din mening gjøres for å gjøre tilpasningstilskuddet bedre egnet for familier med funksjonshemmet barn?

	Stor betydning	Noe betydning	Lite/ingen betydning	Don't know
Økt tilskuddsrammer	☐	☐	☐	☐
Mulighet for høyere tilskuddsutmåling per sak	☐	☐	☐	☐
Andre tildelingskriterier for rammen til kommunen	☐	☐	☐	☐
Mindre streng økonomisk behovsprøving	☐	☐	☐	☐
Øremerkede bevilgninger til familier med funksjonshemmet barn	☐	☐	☐	☐
Husbanken overtar saksbehandlingen	☐	☐	☐	☐
Bedre informasjon til potensielle brukere	☐	☐	☐	☐
Annet	☐	☐	☐	☐

Har du ytterligere kommentarer til ordningen, så vennligst kommenter dette her:

Neste >>

91 % completed

© Copyright www.QuestBack.com. All Rights Reserved.

10/11

www.QuestBack.com

Side 1

Bolitilskudd til tilpasning for fam. m/funksjonshemmet barn

DINE KOMMENTARER

Kommentarer knyttet til spørreskjemaet eller undersøkelsen:

Send

100 % completed

© Copyright www.QuestBack.com. All Rights Reserved.

11/11

Intervjugaid: Tema for intervju med saksbehandler

Vi skal se på hvordan ordningen med boligtilskudd til tilpassning fungerer overfor familier med funksjonshemmede barn. Vi har anlagt et bredt perspektiv og ønsker å se på situasjonen for disse familiene generelt med fokus på boligproblematikken. Familier er dermed fokusgruppen for intervjuet og temaene under.

Dette er en liste over de tema vi ønsker å dekke i intervjuet, men vi har en mer utfyllende spørsmålsliste under hvert enkelt punkt. Samtalens forløp vil imidlertid til en viss grad være styrende for hva som blir relevant å spørre om. Vi sender derfor ikke ut en detaljert liste, da dette ofte bidrar til mer forvirring enn klargjøring.

Tema:

- Om arbeidet i kommunen med husbank saker, oppgavefordeling og din praksis
- Antall saker ad familier med funksjonshemmede barn, utvikling de senere år, kostnader pr prosjekt, variasjon
- Kommunale husbankmidler, tilskuddpraksis, behovsprøving og tilskuddstørrelse
- Samarbeid med husbanken (regionalt, sentralt), regelverket
- Familieøkonomi, finansieringspakker, hindring
- Prosjekteringstilskudd, praktisering av dette
- Samarbeid med andre i kommunen, eks rehabiliteringstjeneste, hjelpemiddelsentral
- Informasjon til familiene, hvor og hvordan får de vite om mulighetene
- Klager og klagebehandling
- Boligsituasjonen for gruppen generelt og husbankens bidrag

Intervjuguide: Temaliste for intervju med familier

Bakgrunn

- Barnets alder, funksjonshemming
- Hjemmesituasjon (avlastning, støttetiltak), søsken, foreldre

Prosessen

- Hva er gjort med huset (og hva var ønskelig)
- Tidshorisont fra start til ferdigstillelse, forsinkelser?

Ble andre muligheter enn tilpasning vurdert, og i tilfelle hvilke?

Hjelpeapparatet

Har rehabiliteringstjeneste (ergo/fysioterapeut) vært inne i bildet?

Andre? Type hjelp og om den er tilstrekkelig. (forventninger)

Erfaringer med husbanken/kommunen: informasjon, støtte, veiledning

Hvilken støtte dere har fått

- Prosjekteringstilskudd, arkitekt hjelp – erfaringer
- Rådgivning i forhold til løsninger og i forhold til økonomi

Imøtekommenhet fra hjelpeapparatet generelt?

Informasjon

Hvor fikk dere vite om tilskuddmuligheten? God nok informasjon om dette?

Informasjon generelt om rettigheter og muligheter

Har dere skaffet mye informasjon på egenhånd?

Finansiering/økonomi

Finansiering av prosjektet. Fordeling tilskudd, egenkapital, lån (type) (ca fordeling). Hvilken betydning finansieringen hadde for prosjektets endelige utforming.

Har ombyggingen/tilpasningen hatt betydning for familiens økonomiske situasjon i ettertid? I tilfelle hvordan?

Hvordan er behovsprøving blitt praktisert i deres sak?

Familiesituasjon, tanker framover

Individuell plan for barnet, hvordan har den fungert mht boligsituasjon og boligløsning?

Er det tatt hensyn til andre i familien? (søsken, foreldre)

Tanker om hvordan det hadde vært uten tilpasningen?

Tanker framover om bosituasjonen?

Egen arbeidssituasjon.

Utfordringer i hverdagen?